

LITOSTROJ

DELAV. KNJIŽN.
PREŠERNOVA 3

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TITOVH ZAVODOV LITOSTROJ

LJUBLJANA, JANUARJA 1961

ŠTEV. 1

LETO II.

021 (497.10) = 863
07 (497.12) = 863

V drugo leto

Brez večjih težav nam je lansko leto v glavnem uspelo izoblikovati podobo našega tovarniškega časopisa, kakor smo o njej pisali že v prvi številki in tudi kasneje: podobo glasila delovnega kolektiva, ki naj bo informativno in poučno, hkrati pa tudi spodbuda vsakomur izmed nas pri njegovem delu v korist tovarne in naše širše socialistične skupnosti. Če pravimo, da nam je uspelo brez večjih težav, mislimo pri tem predvsem na težave, ki jih moramo premagati sami. Tu nam je priskočilo na pomoč toliko sodelavcev — ne le v tovarniškem in terenskem redakcijskem odboru, temveč tudi izven obeh — da smo z združenimi močmi lahko dajali časopisu vsebino, kakršna naj bi kar najboljšje ustrezala namenu, ki smo si ga z izhajanjem postavili. Vse večje število sodelavcev nam v tem pogledu tudi v prihodnje mnogo obeta.

Potrebo tovarniškega časopisa smo vsi čutili. Danes, ko ga imamo in gremo z njim že v drugo leto izhajanja, lahko trdimo, da bi ga vsi člani našega kolektiva, pa tudi vsi zunanji prijatelji, močno pogrešali, če ga ne bi več bilo. Zato menimo, da se ne moremo, če pravimo, da je ta naš časopis, kakor smo sami želeli, zares naš časopis. To nam potrjujejo med drugim tudi sprotne reklamacije v primerih, ko ga ta ali oni ne prejme ali celo ne prejme pravočasno. Žal je še nekaj objektivnih težav v dostavljanju časopisa, ki pa si jih bomo v letošnjem letu prizadevali povsem odpraviti. Vsekakor menimo, da je bil pravilen sklep o pošiljanju časopisa na dom, kajti želeli smo in želimo, da bi naš časopis povezoval ne le vse člane kolektiva med seboj, temveč tudi njihove družine z našo tovarno in njenim delom. Odmev, na katerega je naš časopis naletel prav v družinah naših delavcev, nas v tem prizadevanju zelo spodbuja, saj niso tako osamljeni primeri, ko so urgence za dostavitev časopisa prihajale prav iz družin naših delavcev, da o raznih spodbudnih dopisih iz teh vrst niti ne govorimo.

Litostroj pa si je v letu dni svojega izhajanja utrl svojo pot tudi na širši litostrojski teren in teren naše komunne, kar je za pravilno povezovanje naše tovarne s socialistično stvarnostjo, razvojem in napredkom okoli nas velikega pomena. Veseli nas, da smo s svojim prizadevanjem v tej smeri naleteli povsod, zlasti tudi pri naši komunni, na kar največje razumevanje in podporo. Prepričani smo, da bomo na tej poti našli še nove pobude in novo pomoč. Še posebej nam zadovoljstvo sodelovanjem naših šolskih in družbenih delavcev s terena. Iz prvst kolektiva in izven njega smo prejeli premnogo izrazov želje, ki je že dolgo nekako »v zraku«, da bi naš časopis že v drugem letu, vsekakor pa čimprej izhajal štiriinajstdnevno. Zaradi tehničnih težav (zmogljivost tiskarne in podobno) te želje v tem letu še ne bomo mogli uresničiti; zato pa bomo skušali razveseliti naše prijatelje z nekaj posebnimi izdajami ob raznih priložnostih (kakor za prvomajske praznike, ob obletnici ustanovitve naše tovarne, za Dan republike in s posebno novoletno številko), s čimer (Nadaljevanje na 2. strani)

K predlogu plana za leto 1961

Zvišali bomo proizvodnjo za 11,2%

LETOŠNJI PLAN GRADNJE STROJEV IN NAPRAV V PRIMERJAVI Z LETOM 1960 (v tonah)		
	1961	1960
Vodne turbine	2.000	2.500
Črpalke	2.000	1.200
Armature	500	250
Industrijski žerjavi	700	650
Hidravlične stiskalnice	270	180
Stroji za opeko	180	26
Stroji za cementarne	450	149
Stroji za kemično industrijo	60	—
Ostali stroji in naprave	450	343
Plato vozički	16	—
Kompresorji	14	161
Vozila z mehaziranim pogonom	850	1.765
Dieslovi motorji	970	259
Strojni deli	1.000	970
Vijaki	5	—
Skupaj	9.465	8.453

Blagovna proizvodnja finalnih proizvodnih enot brez blagovne proizvodnje livarn:		
1961	1960	Povečanje %
9.465 ton	8.453 ton	11,2 %

Skupna proizvodnja vseh PE:		
1961	1960	Povečanje %
20.385 ton	18.150 ton	11,2 %

do morale ostale proizvodne enote v rokih pripraviti polizdelke od ulitkov do zvarjencev, kar seveda ne bo majhna zadolžitev. V tem skromnem pregledu naših proizvodov bi bilo treba omeniti še vrsto ostalih strojnih delov in naprav, razen uslug, ki jih mora naše podjetje opraviti za druga podjetja. Obseg dela je, kot rečeno, povečan, saj se bo blagovna proizvodnja povečala po planu na 9465 ton, kar pomeni le finalno proizvodnjo oziroma skupno na 20.385 ton ali za 11,2 %.

Na koncu bi rad omenil samo še podatek, ki nas ekonomsko neusmiljeno navaja k povečanju

obsega naše proizvodnje, to je podatek, ki govori o normi proizvodnje po m². Za splošno strojogradnjo, kjer ni bistvene serijske proizvodnje, bi morale podjetje naše vrste proizvajati po kvadratnem metru najmanj 300 do 400 kg/m². Naš podatek pa zaenkrat še skromno kaže, da proizvajamo na zazidano površino komaj 160 kg na m². Iz tega naj torej sledi naš jasen cilj za naslednja leta, da na zazidani površini vsaj podvojimo našo proizvodnjo in tako dosežemo normalno industrijsko povprečje. Inženir Vinko Čizman tehnični direktor

Naš lanski poslovni uspeh

Sedaj, ko je poslovno leto za nami, se naš delovni kolektiv upravičeno vprašuje, kakšne uspehe smo dosegli. Delavski svet našega podjetja je za leto 1960 sprejel finančni plan s predvideno blagovno realizacijo v skupnem znesku 7 milijard 632.900.000 dinarjev. Ker obracun proizvodnje za vse poslovno leto še ni sestavljen, nimamo še točnega zneska dosežene finančne realizacije, vendar bo leta dosegla ca. 7.300.000.000 dinarjev oziroma 95 % plana.

Te številke dajejo videz, da s planom nismo uspeli, vendar je treba primerjati v prvi vrsti dosegle iz 1959. leta, kajti finančni plan pomeni le cilj, za katerim težimo, uspeh se pa zrcali po razvoju naše proizvodnje in proizvodnega uspeha. Leta 1959 je znašal celotni dohodek 6.353.683.000 dinarjev, z doseženo realizacijo v letu 1960 v znesku 7.300.000.000 din je doseženi rezultat dejansko za 16 % boljši kakor v predhodnem letu. Pri tem je treba upoštevati porast vrednosti nedovršene proizvodnje, saj nam je del proizvodnje, zlasti Dieslovi motorji, ostal nepričakovano nedokončan. Del dokončane proizvodnje pa je ostal nefakturiran na zalogi gotovih izdelkov, predvsem vilčarji. Tako vilčarji kot Dieslovi motorji bodo realizirani in fakturirani že v prvem četrtletju leta 1961. Proizvodnja gotovih izdelkov je dosegla višji odstotek plana kot finančna realizacija, saj znaša leta 98,5 %. Razliko med finančno realizacijo in proizvodnjo predstavljajo finalni produkti, ki v letu 1960 niso bili fakturirani.

Ze ti podaki kažejo poln poslovni uspeh podjetja.

Doseženi dobiček se iz teh podatkov še ne more izluščiti, ker nam je potreben za to še obračun proizvodnje. Dobiček in udeležba podjetja v korist lastnih skladov bo dokončno razvidna šele iz zaključnega računa.

Izpadli del naše proizvodnje oziroma finalizacije nam bo prišel prav v prvi polovici novega leta, saj imamo izkušnje že iz preteklih let, ko je bila naša finančna realizacija v začetku poslovnega leta vedno zelo šibka. Za leto 1961 imamo že krepko rezervo v obliki gotovih izdelkov na zalogi in v Dieslovih motorjih, ki so v finalizaciji. To pomeni vsekakor zelo ugoden start

za leto 1961. Tudi proizvodni plan za l. 1961 in finančni plan predvidevata nadaljnji razvoj proizvodnje, saj je za letos predvidena finančna realizacija v višini 8 milijard 500.000.000 dinarjev. Sodeč po razvojni fazi iz predhodnih 3 let, ko smo vsako leto povečali našo realizacijo za 1 milijardo, lahko sklepamo, da je plan za letošnje leto popolnoma realen. Višine dosežene participacije podjetja v korist lastnih skladov in za osebne dohodke danes še ne moremo točno določiti, ker nam manjkajo ustrezni obračunski podatki. V. A.

Proizvodni načrt potrjen

Seja osrednjega delavskega sveta dne 23. decembra 1960, na kateri je bila med drugim na dnevnem redu tudi razprava o novem proizvodnem načrtu našega podjetja za leto 1961, je bila prav dobro obiskana. Tudi poseganje v razpravo o raznih vprašanjih je pokazalo, da se člani osrednjega delavskega sveta močno zanimajo za razvoj našega podjetja in stremijo za tem, da bi se naša proizvodnja postopno dvigala. Tudi gostje, ki so prisostvovali seji (tokrat študentje), so opazili, da so seje našega osrednjega organa delavskega samoupravljanja vedno dobro pripravljene, saj so navadno le logični zaključek temeljitih razprav o posameznih vsakdanjih vprašanjih na sejah delavskih svetov ekonomskih enot in sektorjev. Zato se razprave na sejah osrednjega delavskega sveta ne izgubljajo več v podrobnostih in obravnavanju manj pomembnih zadev, temveč dajejo navadno le zaključne načelne opombe k že obdelanim problemom.

Z veseljem tudi ugotavljamo, da je izostankov na teh sejah sorazmerno malo, a še ti so večinoma posledica službene odsotnosti ali boleznih posameznih članov.

Pred razpravo o novem proizvodnem načrtu za leto 1961 je dal nekaj dodatnih opomb k načrtu tehnični direktor inž. Vinko Čizman. Pojasnil je med drugim, da je novi plan zadnja redakcija predloga, ki daje global po sedanjih najboljših predvidevanjih. Pokritje plana z naročili v višini 80% pomeni v zadnjih letih najvišji doseženi odstotek, ki je obenem več kot zadosten, saj bi stododotno pokritje plana pomenilo glede na dobavne roke prej škodo kot korist, ker v naslednjem letu ne bi več mogli prejmati naročil in bi se tako izključili s trgov. Nazadnje je še opozoril, da se bodo četrtletno opravljali rebalansi naročil in določali operativni kvartalni plani v globalu plana 1961. Plan za leto 1961 pomeni v primerjavi s planom za leto 1960 povečanje za 11,2 %. Blagovna proizvodnja finalnih proizvodnih enot (brez livarn) se bo od lanskih 8.453 ton dvignila na 9.465 ton, celotna proizvodnja vseh proizvodnih enot pa od lanskih 18.150 ton na 20.385 ton.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kako bomo obračunavali proizvodne enote

Globalne proizvodnje in finančne zadolžitve PE so izkazane v letnem planu za leto 1961, izražene v količinskih in finančnih pokazateljih. Mesečne zadolžitve pa predstavljajo dinamični plani, vsklajeni s terminskimi dobavami naročnikov, kar pomeni, da predstavljajo dinamični plani konkretne in nepremakljive naloge tovarne za določeno operativno obdobje.

Dinamični plani pa morajo biti

porazdeljeni tako po količini kakor po vrednosti po proizvodnih enotah, da bo možno izkazati planirane finančne in količinske zadolžitve posameznih enot, na podlagi katerih lahko izračunamo realizacijo planov po mesecih.

Finančne planirane zadolžitve PE bodo izvršene na podlagi tehničnih kalkulacij, ki izkazujejo planirano vrednost proizvodov na podlagi tehnoloških postopkov PE, ki nam v finančnem preračunu

izkazujejo lastno ceno posameznega proizvoda.

Za osnovno strukturo izkazovanja stroškov po posameznih proizvodih se je odločiti za tako, ki bo nudila enoten in primerljiv pregled med predkalkulacijo, tehnično in obračunsko kalkulacijo, istočasno pa dala pregled za celoten proizvod za zadolžitev finalista, to je nosilca objekta in PE podobavitelje.

Ta pregled je naslednji:

Grupa dela EM izdelkov	Predkalkulacija teža	Predkalkulacija vrednost	Tehnična teža	Tehnična vrednost	Obračunska teža	Obračunska vrednost
1. Izdelovalni material:						
a) uvoženi	kg 100	200.000	100	200.000	100	250.009
b) domači	kg 500	300.000	420	230.000	360	170.000
2. Poddobave:						
domače	kg 360	240.000	360	240.000	360	260.000
3. Poddobave:						
tuje	kg 120	110.000	120	110.000	120	86.000
4. Modeli	Nč 100	150.000	100	150.000	96	110.000
5. Ulitki sive litine	kg 50	20.000	58	20.000	58	29.000
6. Ulitki jekl. litine	kg 600	700.000	500	600.000	620	780.000
7. Ulitki barv. kovin	kg 30	70.000	30	70.000	30	70.000
8. Zvarjenci	kg 800	1.020.000	680	850.000	700	900.000
9. Mehan. obdel.	Nč 700	1.300.000	630	1.200.000	720	1.360.000
10. Montaža	Nč 200	420.000	130	280.000	180	340.000
Skupaj	kg 2560	4.530.000	2260	3.950.000	2348	4.355.000
Povprečna cena za 1 kg din		1.760		1.736		1.826

Iz izkaza vidimo, da je možno zasledovati podatke po količini in vrednosti v okviru predkalkulacijske cene tako za celoten objekt kakor po posameznih PE. Podatki iz tehnične kalkulacije

pomenijo, da se bo PE izvajalec razbremenil po prodaji predmetnega objekta za 3.950.000 din in za 2.260 kg porabljenega materiala nasproti podjetju. Proizvodne zadolžitve pa bodo po PE znašale:

PE	Grupa	EM Teža	Nč	Vrednost	Vrednost po PE
PE izvajalec	Izdelavni material	kg 520		430.000	
	Mehan. obdel.	Nč 630		1.200.000	
	Montaža	Nč 130		280.000	
	Poddobave domače	kg 360		240.000	
PE MO podobavitelj I	Poddobave tuje	kg 120		110.000	2.260.000
	Modeli	Nč 100		150.000	
	Ulitki sive litine	kg 50		20.000	
	Ulitki jeklo litine	kg 500		600.000	
PE pločevinarna podobavitelj II	Ulitki barv. kovin	kg 30		70.000	840.000
	Zvarjenci	kg 630		850.000	850.000
Skupna vrednost objekta po TK					3.950.000

V druga leta

(Nadaljevanje s 1. strani)

bomo vsaj delno ustregli tistim, ki bi nas radi večkrat brali. Seveda je pogostejše izhajanje povezano z večjimi stroški, vendar smo prepričani, da bomo čez leto dni, če si bomo vsi prizadevali, dvigniti našo proizvodnost in s tem našo proizvodnjo, mnogo lažje našli tudi ustrezna sredstva. Dotlej pa bomo v dosedanjem — ali nekoliko razširjenem — obsegu skrbeli predvsem za vsebinsko izpopolnjevanje, k čemur bo nedvomno prispevala tudi okrepitev naše dopisniške in splošne informativne mreže.

Ko začenjamo z vedrimi pogledi drugi letnik našega časopisa, pa ne želimo zamolčati tudi nekaj svojih želja: V krog svojih sodelavcev vabimo vse, ki jih še posebej zanimajo — kljub njihovim obljubam; želimo si ne le pohvalnih, temveč tudi kritičnih prispevkov, ki naj nam odkrivajo vse naše slabosti; želimo si prispevkov iz dela, pa tudi iz življenja članov našega kolektiva, iz življenja v tovarni in izven nje, prispevkov o litostrojskem človeku in ne samo delavcu; želimo si tudi prispevkov iz življenja družin naših delavcev, iz življenja in dela na terenu, iz dela stanovanjske skupnosti in hišnih svetov, dela družbenih organizacij in iz vseh drugih oblik udejstvovanja članov našega kolektiva, predvsem s področja skrbstva za našega delovnega človeka in za dvig njegovih življenjskih pogojev. Vse to in še marsikaj bomo radi objavljali, kajti samo tako bomo združeno oblikovali življenjsko podobo našega »Litostroja«, ki naj bo življenjski odraz Litostroja in vseh njegovih ljudi, kakršni so v tovarni in v povezavi s svojo okolico, v povezavi z vso našo družbeno stvarnostjo.

Iz gornjega je razvidno, da planirana zadolžitve v celoti bremeni PE izvajalec kot nosilca oziroma finalista objekta in bi se celotna realizacija zajemala preko PE finalistov tako po količini kakor po vrednosti, od PE podobaviteljev pa bi se kot finalna proizvodnja smatrala samo blagovna proizvodnja zvarjenec ali ulitkov. Pri PE finalistu bi se zajemali vsi podatki kot pri nosilcu naročila ne glede na razne proizvodne usluge ostalih ekonomskih enot, ki bi se izkazovale samo v Nč-jih brez prenosa materiala. S tem bi bile planirane zadolžitve po teži in vrednosti v načelu urejene in dani pogoji za izdelavo konkretnih finančnih planov za posamezne mesece, ne glede na to, da so izdelane že pred nastopom meseca ali pa šele v teku ali na koncu meseca. Vse one TK, ki prehajajo planirano obdobje, bi bilo razdeliti po vrednosti na toliko delov, v kolikor planiranih obdobjih bi kosovnica nastopala, ali pa glede na dolžino trajanja operacij prilagoditi optimalno trajanje dolžine planiranih finančnih obdobji.

Te kalkulativne vrednosti, na gornji način izračunane, je treba vnesti v delovni nalog in istočasno izračunati višino penalov za en dan zamude. S tem bi bila ustanovljena osnovna dokumentacija o vrednosti objekta in višini penalov.

Načeloma se PE razbremenjujejo po višini tehnične kalkulacije, ko so utrjeni vsi elementi za preračun vrednosti objekta. Jasno je, da morajo biti tehnične kalkulacije izdelane v primernih tolerančnih mejah, to je v okviru planirane lastne cene, izračunane na višini proizvodnih stroškov in se mora PE boriti za čim cenejšo izvedbo, ker je razlika med tehnično in obračunsko kalkulacijo dejanski prihranek PE, in en del za njihovo stimulacijo. Nad to

razbremenitvijo je dovoljeno povečevati stroške na nalog samo v primerih, ki jih odobri CTB. To pomeni, da je treba tako konstruiranje kot tehnološko predelavo izdelati čim boljše in skrbneje, da ne bi prišlo do prevelikih odstopanj, ki v vsakem primeru bremene PE. Višina razbremenitve v nobenem primeru ne predstavlja linearnega povečevanja razbremenitev glede na obračunsko kalkulacijo, če so nastopili dodatni stroški, ki bremene ali PE izvajalca ali PE podobaviteljev.

Predlagani sistem ima tri velike prednosti:

1. PE izvajalca navaja na čim boljše izdelavo konstrukcijskih načrtov in tehnološke predelave s čim racionalnejšimi metodami dela v proizvodnji, ker je PE z enim delom stimuliran na razliko med planirano in dejansko doseženo lastno ceno v proizvodnji.
2. Omogoča mikroanalize po posameznih objektih s primerjavo med tehnično in obračunsko kalkulacijo in omogoča dejansko izračun produktivnosti s primerjavo serije enakih in podobnih izdelkov v posameznih obdobjih.
3. Te analize bi se morale obvezno izdelovati v posameznih PE, ker se na osnovi le-teh lahko tehnologi in normirki dejansko spoznajo s sistematiko in načinom dela v proizvodnji, uvidijo konstruktorske in tehnološke napake, se jim s korekcijo normativov v bodoče izogonejo in istočasno iščejo najekonomičnejšo rešitev izvedbe posameznih objektov.

3. Izdelati je možno kilogramski cenik posameznih proizvodov, iz katerih je možno v najkrajšem času izračunati ceno proizvoda naročniku ob uporabi indeksov lastnih cen in indeksov cen materiala.

Za ugotavljanje prihranka po PE bo priznana razbremenitev po višini predkalkulacije, ki predstavlja lastno ceno objekta v višini sklenjene pogodbe z naročnikom. Razbremenitev se prizna PE ne glede na višino dejanskih stroškov, ki bi morali biti pa v vsakem primeru nižji, kakor je predkalkulativna vrednost objekta. Jasno je, da je prvenstvena dolžnost vseh PE, da v tem sistemu vrše pravilno razmejevanje stroškov po nalogih in razmejevanje stroškov, ki bremene naloge (izdelavo) in ostalimi stroški, ki bremene ali stroškovna mesta podobavitelja ali pa proizvodne stroške lastnega obrata. Razlika med predkalkulacijo in dejanskimi stroški je prihranek PE in njen proizvodni uspeh.

* *

ROKOVNA ZADOLŽITEV PE, ROKOVNA EVIDENCA IN PENALIZACIJA

Osnova za rokovno zasledovanje terminov mora biti delovni

nalog. Na sedanjem delovnem nalogu so že predvidene rubrike za vpisovanje rokov po posameznih fazah izdelave, vendar se podatki o rokih ne vpisujejo in ne vodijo.

V zvezi z roki je treba vpeljati koledar po delovnih dnevih, ki naj bi izkazoval koledarske dni, delovne dni, delovne tedne in delovne dekadne.

Koledar bo obsegal cikel treh let in bodo delovni dnevi označeni s troštevničnim številom. Številka delovnega dne bi istočasno označila dan, teden, dekada, mesec in leto, tako da je možno s sestavljanjem delovnih dni izdelati pregled rokov po izdelovalnih nalogah za poljubno obdobje.

Terminiranje in planiranje bo izvedeno po datumih delovnih dni in sicer tako, da se vpiše kot termin zadnji dan ob izteku roka. Po preteku tega roka se zaračunavajo penali enoti, ki je rok zamudila. Penali se zaračunavajo od višine zneska, ki je označen na delovnem nalogu.

Glede na reorganizacijo tovarne po PE bi bilo treba upoštevati naslednje faze v proizvodnem ciklu, in sicer:

1. konstrukcija in tehnološka predelava,
2. nabava materiala,
3. podobave ulitkov,
4. podobave zvarjenec,
5. obdelava in montaža.

Teh pet faz je treba obvezno vnesti v delovni nalog in jih PE izvajalec sporazumno s podobavitelji opremi z roki po zgoraj predlaganem sistemu.

Po razpisu dokumentacije se izljudnja obvezno, kartica delovnega naloga se reproducira tako, da je izdelana v dveh primerkih. Kartoteka služi kot osnova za vpisovanje zamujenih rokov na podlagi izdelavnega naloga. Odložena je kronološko po fazah dela, tako da istočasno izkazuje celoten rokovni sistem na delih, ki so lansirana na pogon. Kartica vsebuje naslednje elemente:

1. številko izdelavnega naloga,
2. številko kosovnice,
3. Roke za: konstruiranje — tehnološko predelavo, nabavo materiala, podobavo ulitkov, podobavo zvarjenec, obdelavo in montažo,
4. vrednost objekta,
5. višino penalov za en zamujeni dan,
6. število ur za obdelavo in za montažo,
7. pet kolon za penalne obveznike,
8. pet kolon za vpis zamujenih dni po penalnih obveznikih.

Elementi kartoteke so izbrani na ta način, da združujejo kontrolo proizvodnje, sistem terminiranja in penaliziranja na eni kartoteki. Istočasno je iz kartotečnih elementov možno izdelati avtomatsko nalogo za izplačilo penalov, ker predstavlja kartoteka neposredno podlago in vsebuje elemente za preračun penalov.

Obračun penalov se bo iz teh kartotek direktno preračunal na nalog, za bremenitev, za kar je splanirana posebna kartica (penalni sklad).

Kartoteka je lahko odložena v okviru tednov ali v okviru dekad, znotraj teh pa po dnevih in prioritarnih operacijah. Kartoteka pa služi v glavnem namenu, da dobimo hitro in tekoče pregled preko proizvodnje po posameznih fazah del, nas pravočasno spominja na dela, ki jih moramo izvršiti, nam pokaže izvršena in zastala dela ter opozarja na pravočasne urgence podobaviteljem za izpolnjevanje rokov. Praktična uporaba je takale:

1. Dela na zaključnem tednu:
  - a) izločiti vse naloge, ki so bili pravočasno zaključeni in ne podležejo penalom;
  - b) izločiti vse naloge, ki zasta-

jajo v lastnem pogonu, in ukrepati v tistih oddelkih, kjer so nastali zastoji, v konstrukciji, tehnološki predelavi, obdelavi itd.;

c) vpis pričetka penalov enote ki je v zastoji;

d) opozorilo vsem podobaviteljem o zamujenem roku in vpis penalov;

e) prenos nedokončanih nalogov v tekoči teden glede na naslednje operacije po fazah delovnih dni.

2. Dela v tekočem tednu:

- a) pregledati na proizvodnem sestanku vsa dela, ki terminsko zapadajo v tekočem tednu in pospešiti realizacijo;
- b) ugotoviti, če sta pripravljena na material in dokumentacija za izvajanje del;
- c) opozoriti podobavitelje na vse dobave tekočega tedna.

3. Dela v II. in III. tednu:

- a) ob zaključku tedna pregledati naslednja dva tedna, zlasti glede nabave materiala in podobave ter preskrbeti, da se pravočasno zaključi in oskrbi dokumentacija.

4. Dela v IV. tednu:

- a) skrbeti zlasti za pravočasno dobavo načrtov in dokumentacije, podobav in materiala.

Ta sistem dela ima veliko prednost v tem, da nam da majhna kartoteka kompleksen pregled celotnem dogajanju proizvodnega procesa in je možno pravočasno vnaprej ukrepati za izpolnjevanje tako proizvodnega kakor terminskega plana. Po tem sistemu delali vsi PE finalisti, dočim podobavitelji dobili samo kartice zvarjenec in odlikovani, ki so rokovno sinhronizirani s karticami teko finalistov. Delo je s tem sinhronizirano in podobavitelj kateri PE in v kakšnih rokih mora dostaviti zvarjenec in ulitke.

Poleg kartotečnega sistema iz kartic možno izdelati tudi rokovnike v obliki tabel po posameznih dekadah, tednih ali mesecih.

Zaradi preglednosti je možno in koristno izdelati rokovnik obliki tabele, in sicer po dveh vidikih:

1. po dekadah ali tednih,
2. po izdelovalnih nalogih.

Tri pregledi nam omogočajo zasledovanje proizvodnih zadolžitev in evidenco nad izpolnjenimi roki in nalogi po posameznih fazah dela in podobaviteljih ter nudijo kompleksen pregled nad izpolnjevanjem nalog za določeno obdobje. Ta pregled nam omogoča da uravnavamo proces proizvodnje pred zapadlimi termini, kar pomeni, da se operativna skrb višjega vodstvenega kadra osredotoča na dela, ki v pogonu že tečejo, temveč na dela, ki se neposredno in posredno pred vršijo. Tekoča dela pa izvršujejo nižji operativni kader, ker so rokovno že osigurana.

Višje operativno vodstvo more torej usmeriti vse svoje sile na pripravo dela najmanj v razmaku treh tednov, tako da je možno operativno ukrepati vnaprej, terminsko zagotovimo izpolnitev plana tekočega tedna.

Vse zamujene roke vpiše PE kartoteko, izračuna razlike v dnevih in obremenitvi stroškovno mesto povzročitelja zastoja. Kartoteka potrdi z žigom in podpisom in odda v obračun.

-el

Proizvodni načrt potrjen

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pogoj za uresničitev proizvodnega načrta so predvsem tile: delo po proizvodnih enotah se mora odvijati najbolj redno v dveh izmenah; za poslati bo treba 120—150 novih delavcev; posebno pozornost bo treba posvetiti našim dobaviteljem, zlasti dobaviteljem elektroopreme; remontov in popravil se bo treba lotiti učinkovito.

Po izvajanju tehničnega direktorsta dala nato še nekaj konkretnih pojasnil generalni direktor Ivan Kogovšek (zlasti v zvezi z nabavo novih strojev) in šef kadrovskega sektorja Završnik (ki je govoril o planu delovne sile v tem letu). Po še nekaterih pojasnilih na posamezna vprašanja je osrednji delavski svet soglasno potrdil novi proizvodni načrt za leto 1961.

Nato je delavski svet razpravljala o dopolnitvah pravilnika za tehnični iznajdbe (ki ga bo treba vskladiti novimi zakonskimi predpisi) in manjšem popravku 56. člena tarifnega pravilnika ter o sankcijah samovoljno zapustitev dela. Nazadnje je še poslušal poročilo generalnega direktorja o službenih potovanjih tujino v tretjem trimesečju lanskega leta.

Večjo pozornost transportu

S postavitvijo novih večjih naprav pred kolektiv podjetja z novim letom, se bo treba sistematično lotiti reševanja mnogih težkih vprašanj, če bomo hoteli ustvariti uspešne pogoje za doseganje planskih nalog. Rešitve mnogih problemov ne bomo seveda iskali samo v večjih fizičnih naporih, temveč bo treba po dobro preštudiranih elaboratih in pozvedbo izboljševalnih načinov ter manjših ali večjih mehanizacij podatki rešitev tako, da bo iz njega res takoj razviden rezultat prihranka ali časa, materiala, delovne sile ali pa vsaj manjšega fizičnega napora. Tak problem, o katerem se bomo morali začeti pogovarjati z vso resnostjo, je problem transporta materiala od nabave in skozi vso izdelavo do montaže oziroma do same odpreme. Moderna podjetja so danes v svojih analizah, ki so jih pripravili strokovnjaki za transportna vprašanja, že spoznala, da je ekonomičen, mehaniziran tok materiala skozi podjetje upoštevanja vredna postavka v bilanci podjetja in da je po tej poti močnice konkurenčno ceno proizvodov zmanjšati na tiste stroške, ki so nujno potrebni.

Številke teh analiz, ki so poznane, dajejo n. pr. te rezultate:

1. od 25 do 75% vseh proizvodnih stroškov v različnih panogah gospodarstva so prav transportni stroški.

2. od 65 do 75% celotnega časa, ki je potreben za proizvodnjo določenih artiklov, odpade na premik materiala in njegovo manipulacijo.

Če upoštevamo ob začetku reševanja transportne problematike v našem podjetju samo gornji dve ugotovitvi, je dovolj jasno, da si brez njih ne moremo zamisliti zvišanja produktivnosti. Kaže, da včasih le preveč poudarjamo tehnološke postopke, ki so nedvomno med najvažnejšimi proizvodnimi faktorji, vendar pri tem pristransko prezremo pot materiala, v katero se mora vključiti vsak kos proizvodov od faze do faze obdelave. Tako se n. pr. dogaja, da potuje posamezen kos po obdelovalnici od operacije do operacije dalj kot je potrebno, da se večkrat naklada in razklada, ker je morebiti tehnološki postopek obdelave preveč togo predpisan ali pa strojni park neprimerno razporejen. Zato se pot posameznega kosa večkrat križa, posamezni kos vmes odlagamo, z njim dodatno manipuliramo, ga včasih še med posameznimi fazami dela popravljamo itd., kar daje v seštevku izredno izgubo časa ter s tem seveda tudi nepotrebno visoko osnovno ceno.

Prav zaradi teh ugotovitev moramo naše mišljenje o proizvodnih problemih nekoliko razširiti in resno pribiti, da so transportni problemi oziroma pot materiala od začetka do odpreme iz podjetja del tehnološkega procesa proizvodnje, ki ga torej ne smemo obravnavati zgolj po načinu izvedbe operacije, temveč tudi po načinu, kaj se dogaja s posameznim kosom med operacijami, torej izven časa, ki je za posamezne operacije potreben.

Posebno važen je ta problem prav za naše podjetje, ki po svoji proizvodnji v veliki večini ni podjetje s serijsko proizvodnjo. Podjetja s serijsko proizvodnjo mnogo lažje rešujejo to vprašanje, ker jih že serija izdelkov samih na to neposredno navaja. Povsem drugače pa je v podjetju z individualno proizvodnjo, kjer se vse mišljenje osredotoči na povsem proizvodno-tehnološke probleme, ki seveda v takem primeru prevladujejo in nehote zameglijo vprašanje poti materiala.

V podjetjih s serijsko proizvodnjo je strojni park razporejen po tehnološkem postopku. Stroji so postavljeni tako, kot si sledijo posamezne operacije na obdelovalnih kosih, medtem ko imajo podjetja z individualno proizvodnjo v večini primerov strojni park razporejen po posameznih vrstah obdelovalnih strojev, ločeno še po velikosti iste vrste (težka, srednja, lahka obde-

lava). Zato je tudi razumljivo, da je pravilna rešitev poti materiala pri takem razporedu mnogo težja.

Pri obravnavi tega problema ne smemo pozabiti, da pri neurejeni poti materiala v podjetju porabljamo mnogo preveč dragocenega prostora za odlaganje, za vmesno vskladiščenje in da se zato vedno znova pojavlja vprašanje pomanjkanja prostora, ne upoštevajoč pri tem, da bi se na mehaniziran način prostor lahko porabil ne samo po površini, ampak tudi volumsko, torej po prostornini.

Pri nas se razen navedenega pojavi še dodatni problem s tem, da se material ali polizdelki na svoji poti porazdele posameznim PE, kjer tečejo od operacije do operacije oziroma do kompletiranja. PE so zainteresirane na tem, da imajo za premike materiala takoj pri roki transportna sredstva, ki naj čimprej prepelejo obdelane kose naprej. S tem pa se pojavi spet novo vprašanje: ali so pri tem transportna sredstva enakomerno izkoriščena? Osnovne študije kažejo, da cepitev transporta na več enot v istem podjetju ni dala ugodnih rezultatov prav zato, ker se je število transportnih sredstev in naprav moralo povečati na normalno število, kar je povzročilo porast stroškov za vzdrževanje, popravila in njihove zamenjave.

Rešitev transportnega problema v podjetju ni preprosta naloga in bi bilo povsem napačno, če bi jo reševali parcialno in po trenutnih zamislih. Pogoji za začetek obravnave tega problema je dobro poznavanje trenutne poti raznega materiala po velikostih in karakteristikah, iz česar je treba najprej narediti študijo stanja, in sicer tako, da podrobno zasledujemo po količinah in vrstah materiala čase, ki so potrebni za premik, nato načine

premika in skladiščenja ter vse ostale manipulacije. Skratka, pot materiala je treba razdeliti na posamezne transportne faze in ugotoviti po njih, za koliko se material, ki pride v podjetje, težinsko poveča do končnega izdelka. Na temelju take študije začnemo potem obravnavati fazo za fazo in skušamo najti ustrezno tehnično rešitev z ustreznim transportnim sredstvom.

Za to, da se moramo tudi mi lotiti urejevanja te problematike v najkrajšem času, sta razen navedenih še dva važna razloga:

1. naše podjetje ima v svojem proizvodnem programu med drugimi tudi transportna sredstva (žerjave, vilicarje, avtožerjave, dvigala itd.);

2. po dogovorih v okviru Združenja strojogradnje Jugoslavije naj bi Litostroj postal poleg Prvomajske tudi demonstracijski center za transportne naprave.

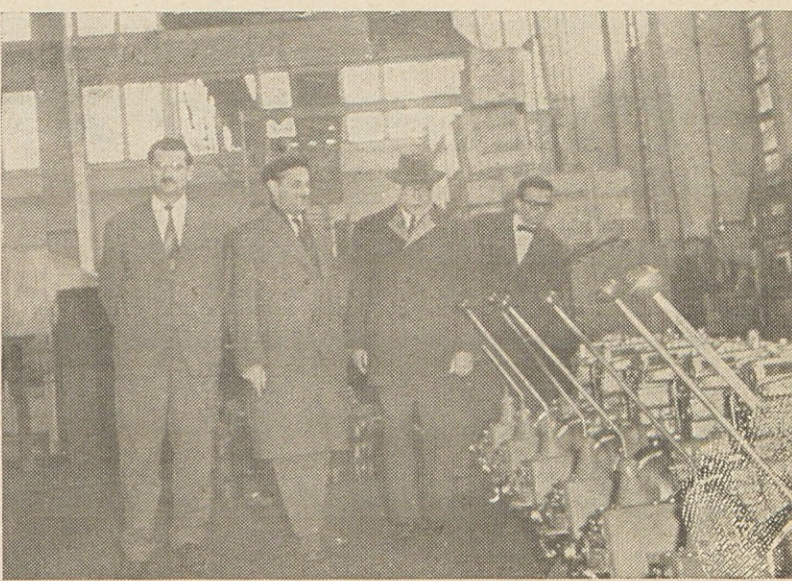
Razen povsem ekonomskih razlogov sta že zadnja dva sama po sebi zadostna utemeljitve za nujnost reševanja transportnega vprašanja v našem podjetju.

Inž. Vinko ČIZMAN

Nova izvozna naročila

Ob zaključku redakcije smo prejeli obvestilo, da je predstavnik poslovnega združenja INGRA iz Zagreba v Indiji sporočil centrali, da sta za Nepal in Indijo izdani dve pomembni naročila, pri katerih bo kot sodobavitelj tudi Litostroj.

Prvo naročilo je iz Nepala, kamor bomo v sodelovanju s podjetjem »Rade Končar« iz Zagreba dobavili kompletno opremo za hidrocentralo Trisuli. Na nas odpade dobava treh Francisovih turbin z močjo po 4600 KM vsaka, s 500 obrati na minuto pri padcu približno 52 m. Skupna te-

Zadnji dan preteklega leta nas je obiskal ameriški ambasador Karel Lottrankin, ki ga je spremljal ameriški konzul iz Zagreba Merrill Atwooz White

Hydrocentrale bi morali graditi skupaj

Predsednik gvinejske republike Sékou Touré je med svojim obiskom v Vodogradbenem labo-

ratoriju o Ljubljani med drugim rekel: »Se ne dovolj izkoriščena vodna sila je ena največjih naravnih bogastev Gvineje, ki zlasti v povezavi z zalogami boksita in proizvodnjo aluminija daje široke gospodarske perspektive za bodočnost.«

Ko so si visoki gostje ogledovali makete za naše hidrocentrale Tikveš, Adrijevic, Lika, Peručica in druge, so hkrati govorili o svojih načrtih, zlasti za gradnjo velike hidrocentrale Koukuri.

»To bi morali graditi v sodelovanju,« je izjavil pri tem eden izmed članov gvinejske delegacije.

SPET NOV ŽERJAV ZA INDIJO

Ob koncu prejšnjega leta je naš izvozni oddelek prejel novo naročilo za električni mostni tekalni žerjav, zmogljivosti 100 ton, s pomožnim dvigom 20 ton, namenjen neki večji indijski termocentrali.

To novo naročilo za Indijo spet potrjuje, da so indijski kupci z doslej dobavljenimi žerjavi naše tovarne nadvse zadovoljni. Sedaj je v Indiji v pogonu že več kot 50 naših žerjavov, med njimi tudi nekaj prav velikih in celo doslej največji žerjav v Indiji za dviganje bremena 460 ton, nameščen v indijski hidrocentrali Bhakra Nangal pod Himalajo. Ta hidrocentrala je znana po tem, da ima tudi najvišji jez na svetu.

ŽERJAV V PLOČEVINARNI

Dne 8. januarja je bil v II. polju pločevinarne spuščen v pogon nov žerjav, nosilnosti 40 ton, izdelek našega podjetja. S tem novim transportnim sredstvom bo omogočen v tem obratu nadaljnji dvig proizvodnje zvarjenec.

ZA NOVO LETO SO NAM ČESTITALI

Uredniški odbor »Biltena«, glasila Mariborske tekstilne tovarne; Uredniški odbor glasila »Avtomontaže« iz Ljubljane; Milan Cilenšek, urednik časopisa »Mariborske tiskarne«; Dušan Rebolj, urednik časopisa »Planika« iz Kranja; Bančni vestnik; Gradis; Sindikat kovinarskih delavcev Slovenije; Livarski vestnik; Uredniški odbor časopisa Železarne »Hijaš«; Stane Tušar, urednik časopisa »Železar«, Jesenice; uredniški odbor časopisa Tovarne celuloze in papirja iz Prijedora; Društvo novinarjev LR Slovenije; Ljubljanski dnevnik; Center za propagando Zveznega odbora sindikatov Jugoslavije iz Beograda; Turistična agencija »Izletnik« iz Ljubljane; Uredništvo in uprava »Zasavskega vestnika« iz Trbovelj; Nuklearni inštitut »Jozef Stefan« iz Ljubljane; Dragomir Djaković iz Beograda in Jože Lukunič iz Maribora.

Uredništvo časopisa »Litostroj« se vsem pošiljateljem noveletnih čestitk iskreno zahvaljuje in jim želi v novem letu 1961 mnogo sreče in uspehov!

NAŠI DELAVCI, KI SO SODELOVALI PRI GRADITVI DVEH AGREGATOV ZA HE PERUČO, SO DOBILI PRIZNANJA

10 ODLIKOVANJ

Dne 25. novembra je bila v hidroelektrarni Peruči otvoritvena slovesnost, ki so jo priredili ob spustitvi v pogon dveh agregatov s skupno močjo 58.000 KM. Ob tem dogodku je podpredsednik LR Hrvatske tov. Cetinje podelil odlikovanja delavcem vseh podjetij, ki so sodelovala pri izgradnji tega objekta.

Ker se člani našega kolektiva niso mogli polnoštevilno udeležiti slavnostne podelitve odlikovanj, je dne 19. decembra 1960 generalni direktor Litostroja tovariš Ivan Kogovšek v navzočnosti predsednika DS tov. Milana Vidmarja in inž. Kosta Da Damos svečano izročil odlikovanja desetim članom delovnega kolektiva Litostroj, ki jih je predsednik republike odlikoval za posebne zasluge, dosežene pri delu, posebej glede na pomen agregatov za socialistični razvoj države.

Z ukazom št. 103 so bili odlikovani tile Litostrojčani:

Z Redom dela III. stopnje:

Bogdan POŽAR, gl. konstruktor
Jože MARENČE, vodja mehanske obdelave
Borislav BUNC, monter
Boris URBANČIČ, varilec
Janez PREDIKAKA, ključavničar
Marijan VISTER, monter
Franc ROGELJ, obratovodja zunanje montaže
Pavel ČADEŽ, monter zunanje montaže

Z Medaljo dela:

Leopold MALOVRH, projektant
Marijan BELIN, delovodja

Inž. K. Da Damos

ODLIKOVANCI O SEBI TUDI V PRIHODNJE — VSE MOČI ZA RAZVOJ PODJETJA

V zvezi s prejemom odlikovanj so odlikovanci pisali uredništvu pismo, iz katerega povzemamo: »Zahvaljujemo se za prejeto priznanje in hkrati poudarjamo,

da ne moremo smatrati odlikovanj kot priznanje samo posameznikom, pač pa kot priznanje vsem udeležencem del v zvezi z gradnjo HE Peruče, ki so s svojimi sposobnostmi kakorkoli pripomogli k dograditvi obeh agregatov. Odlikovanci smo pripravljani tudi v prihodnje prispevati svoje najboljše moči k uspehom podjetja.«

PISMO IZ LENINGRADA

Za novo leto so nam ponovno pisali tovariši iz Leningrada, s katerimi si redno dopisujemo. Pismo je sicer nekoliko zakasnilo, vendar ga kljub temu objavljamo v celoti.

Dragi prijatelji!

Želimo Vam srečno novo leto in večjih uspehov pri Vašem koristnem delu za blaginjo domovine ter v borbi za mir.

Za nas — graditelje turbin — je bil konec preteklega leta znamenovan z radostnim dogodkom: do roka v tem letu je bil na preizkuševališču opravljen preizkus največje enogredne parne turbine na svetu, z močjo 300.000 kW.

Ta novi stroj je naš ponos. Pri njegovi izdelavi je sodeloval ves kolektiv in prav zaradi tega je dovršitev te zelo odgovorne naloge pomenila praznik za vse.

Podjetje je prav tako končalo letni program bruto produkcije do roka in sedaj se ves kolektiv pripravlja za naloge v letu 1961 — to je tretjega leta sedemletke.

Takšne so naše delovne zadeve. Pri nas se v dobrem razpoloženju pripravljamo, da bi pričakali novo leto v prazničnem in veselem vzdušju. Mladina pripravlja koncerte in večere.

V tovarniških otroških vrtcih bodo velike praznjne okrašene jelke. Otročki z nestrpnostjo pri-

ža naše dobave bo približno 58 ton.

To naročilo ni pomembno le zaradi države, iz katere prihaja in ki se tako pridružuje drugim inozemskim kupcem naših turbin, temveč tudi zaradi tega, ker dokazuje, da si je naša oprema za hidrocentrale krepko utrla pot na tuje trge.

Prav tako pomembno pa je tudi drugo naročilo iz Indije, ki se tiče popolne opreme cementarne v Shillongu pri Cheerapunji v zvezni državi Asam v Indiji s kapaciteto po 250 ton cementa dnevno po mokrem postopku. Skupna teža opreme, ki jo bosta dobavila Litostroj in »Djuro Djaković« po načrtu Konstrukcijskega biroja stavbne industrije iz Zagreba, je 1650 ton. Od tega odpade na Litostroj 420 ton razne opreme, in sicer mlinic surovine, naprav za homogenizacijo, mlinic cementa, opreme silosov in pakirnice.

Oprema za HE Trisuli v Nepal bo dobavljena v roku 16—19 mesecev, oprema za cementarno v Shillongu pa v roku 19 mesecev.

Naročilo za opremo cementarne v Shillongu je prvo naročilo te vrste, ki ga je Litostroj prejel iz tujine. (—n)

čakujejo dedka Mraza, Igrače in darila za otroke so starši že nakupili. Tovarniški komite sindikata je potrošil v ta namen precejšnja sredstva.

Upamo, da bi novo leto prineslo vsem mnogo dobrega.

Bodite zdravi in srečni v novem letu, dragi prijatelji! Naj se pomnože Vaši delovni uspehi. Želimo Vam ugodno novo leto!

Pišite nam o Vaših načrtih, o tem, kako ste preživeli leto 1960 in kako ste pričakali novo leto.

V imenu kolektiva, dvakrat nagrajenega z medaljo Lenina, Stalinove Metalne tovarne: Predsednik tovarniškega komiteja sindikata, V. Balagurov.

NOVI POŠTNI PREDAL

Naše vložiče sporoča, da je Podjetje za PTT spremenilo številko poštnega predala našega podjetja od 245, ki je bila v veljavi do sedaj, na 308/6.

ZBORNİK METALNE

Delavski svet tovarne »Metalna« iz Maribora je pred kratkim izdal zbornik, s katerim zelo nazorno prikazuje širši javnosti in svojim številnim poslovnim prijateljem v Jugoslaviji in tujini razvoj in uspehe, ki jih je dosegel kolektiv v svojem 40-letnem delu in desetih letih samoupravljanja. Zbornik je bogato ilustriran in bo nedvomno trajne vrednosti kot dokument uspešnega razvoja naše industrije ob severni slovenski meji.

NEKAJ MISLI O SPREMEMBI PRAVILNIKA ZA RAZDELJEVANJE STANOVANJ
IN O POMANJKLJIVOSTIH SEDANJEGA PRAVILNIKA

Uместna kritika

Ze pred časom je delavski svet sprejel Pravilnik o razdeljevanju stanovanj in od takrat dalje ga v neizpremenjeni obliki uporabljajo obratni delavski sveti pri obravnavanju in točkovanju prošelj za družinska stanovanja, garsonjere in za samske domove. Pri uporabi pravilnika pa so se pokazale razne pomanjkljivosti, katerih sestavljevec ni mogel vnaprej predvideti. Zato bi bilo morda umestno, da bi zbrali razna mnenja in izkušnje in na tej osnovi dopolnili pravilnik.

Pravilnik o razdeljevanju stanovanj nam je zelo potreben, saj smo z njim vnesli enotnost v obravnavanje posameznih prošelj in s tem odstranili neumestne pripombe na pristranost komisije in podobno. Razumljivo je, da so v pravilniku zbrani raznovrstni kriteriji, a zbir točk po njih določa vrstni red prosilcev oziroma »prioritetno listo«. (Kot mi je znano, je stanovanjski oddelek ObLO Siška že ukinitel vse prioritete liste.)

Za lažje razumevanje posameznih pripomb navajam tabelo točk po posameznih kriterijih:

	najmanj 10	največ 25	razlika 15
1 važnost delovnega mesta	10	25	15
2 kvalifikacija	10	25	15
3 prizadevnost pri delu	—	20	20
4 delovna doba v podjetju	1	16	15
Skupaj	21	86	65
5 sedanje stanovanjske razmere	8	15	7
6 politična dejavnost	2	10	8
7 zdravstveno stanje	6	12	6
8 premoženjsko stanje — soc. ogrož.	—	10	10
SKUPAJ	16	47	31
Skupaj vseh 8 kriterijev	37	133	96

S prvimi štirimi kriteriji rešuje podjetje pomanjkanje kvalificiranih in VK kadrov v podjetju in je ta interes našega podjetja jasno razviden tudi iz števila točk (maksimalno 86), medtem ko preostali štirje kriteriji predstavljajo socialne vidike in dajo maksimalno 47 točk. Tako je razmerje med obema skupinama kriterijev 64,6% : 35,4%.

Mnenja sem, da je stanovanje osnovni element življenjskega standarda. Ne mislim, da se pri stanovanju življenjski standard začne oziroma konča, temveč da je eden najvažnejših elementov. Če je temu tako, potem se mi zdi, da sta si oba dela (prvi štirje in drugi štirje kriteriji) v velikem nasprotju, da je možno število točk preveč različno v škodo drugega dela kriterijev. Čeprav sem mnenja, da je pravilna razmejitev točk s poudarkom na prvih štirih kriterijih, vendar je ta razlika le prevelika. To vpliva, da de-

	N. N.	X. Y.
1 važnost delovnega mesta	10	20 (to ni maksimalno)
2 kvalifikacija	14	25
3 prizadevnost pri delu	7	14
4 delovna doba v podjetju	1	7
5 sedanje stanovanjske razmere	12	15 ?!
6 politično sodelovanje	10	6
7 zdravstveno stanje	12	6
8 premoženjsko stanje — soc. ogrož.	10	2
	89	95

X. Y. primer vodstvene osebe ni vzet v vseh kriterijih maksimalno, čeprav smo morda pri obravnavi in točkovanju včasih malo manj natančni in lažje priznamo več točk.

N. N. primer pa prav tako ni vzet v večini kriterijev z minimalnimi točkami, ker želim s podajanjem pokazati na šibke strani obstoječega pravilnika, ne da bi izhajal iz skrajnosti.

Ze iz tega je razvidno, da je N. N. spričo razmer, v katerih živi, neprimerno bolj ogrožen in huje trpi stanovanjsko stisko, pa ima kljub temu pri kriteriju »sedanje stanovanjske

razmere« kar 3 točke manj. Mnenja sem, da je življenje v kletnem, vlažnem in temnem prostoru za zdravje neprimerno slabše (to je v tem primeru tudi poudarjeno) kot stanovanje pri starših in skupnem gospodinjstvu, to je brez družinskega stanovanja.

Prav tako maksimalnih 12 točk pri zelo slabem zdravstvenem stanju oziroma 6 točk pri zdravem prosilcu in njegovi družini ne poudarja dovolj razlike, čeprav stanovanjske razmere v veliki meri vplivajo na zdravstveno stanje.

Imam vtis, da so borci NOB in in-

sklepanju delovnega razmerja in je to sestavni del pismene delovne pogodbe, ki jo lahko podjetje sklene z delavcem tudi v smislu čl. 132, odstavek drugi Zakona o delovnih razmerjih (Ur. list FLRJ št. 53/57).

Predpis v čl. 144 je izjema splošnih pravil, ki so zajeta v čl. 140 Zakona o stanovanjskih razmerjih in določajo odnose med podjetjem kot stanovalcem in delavcem kot uživalcem v času trajanja in prenehanja delovnega razmerja. Predpis v členu 144 je namreč mnogo strožji, ker določa, da se mora delavec izseliti iz dodeljenega stanovanja, ne da bi mogel zahtevati najnujnejše prostore, če preneha delovno razmerje iz kakršnegakoli razloga.

Torej tukaj ni upoštevana lastna odgovornost delavca ali pa njegova krivda, temveč lahko preneha delovno razmerje tudi z odgovorjo podjetja — stanodajalca. Če je tako sklenjena pogodba v smislu čl. 144, odpadejo za uživalca vse ugodnosti v smislu predpisov čl. 140 in 141 Zakona o stanovanjskih razmerjih.

Zato bi se delavec prav gotovo pomišljal, če bi podpisal tako izjavo že v času trajanja delovnega razmerja, posebno še, ko so mu zagotovljene pravice kot delavcu, ki je že v delovnem razmerju in je že koristil svojemu podjetju.

Zato smo mnenja, da lahko podjetje zahteva tako pismeno izjavo samo ob sklepanju delovnega razmerja.

Podjetje si lahko na ta način zagotovi prosto razpolaganje s stanovanjem, če ga dodeli delavcu, ki je sklenil delovno razmerje predvsem zato, da bi dobil stanovanje, ali delavcu, ki se ima namen zaposliti pri podjetju le za krajšo delovno dobo in se, brž ko dobi stanovanje, zaposli zopet pri drugem podjetju, ki nima na razpolago toliko stanovanj. S takim ukrepom je torej zakonodajalec skušal čimbolj preprečiti preliv delovne sile, posebno v manjših podjetjih, ki nimajo toliko sredstev za gradnjo stanovanj.

validi zapostavljeni. Res je, da jim s pravilnikom priznavamo nekaj točk več (2 točki oziroma 4 točke pri kriteriju politično sodelovanje, pri kriteriju »zdravstveno stanje« pa 2 točki), kar pa praktično ne more nadomestiti izgubljenih točk pri ostalih kriterijih (važnost delovnega mesta in kvalifikacija). Če upoštevamo, kaj vse so ti tovariši prestali ali doprinesli, da bi pri nas gradili socializem, ustvarili boljšo bodočnost, izgubili pri tem zdravje, sedaj pa še vedno nimajo osnovnega za življenje — stanovanja! V Kranju (n. pr. »Iskra«) imajo tudi pravilnik, ki v znatno večji meri štiti borce NOV in invalide. Taka skrb za borce in invalide je upravičena, saj moramo priznati, da brez njihovega boja in žrtve ne bi bilo ne »Litostroja« ne naših stanovanjskih blokov.

Razen teh pripomb, ki se tičejo odnosov med kriteriji in številom točk, bi bilo koristno, da bi posebna komisija, ki naj bi popravila te pomanjkljivosti, uredila in bolj jasno raztolmačila tudi samo uporabo pravilnika, ker ga nekateri različno tolmačijo.

To so le nekatere pripombe na pravilnik o razdeljevanju stanovanj. Koristno bi bilo, da bi o teh vprašanih spregovorili tudi drugi, predvsem sami prosilci za stanovanja, tako zbrano gradivo pa bi uporabili za dopolnitev sedanjega pravilnika, ki naj bi se razširil še s posebnim poglavjem o osebnem prispevku prosilcev za stanovanjski sklad.

Kako naj merimo delo

Razprave o analitični oceni in njenih rezultatih so zadnje čase v našem podjetju močno v ospredju. Ker smo v taki stopnji razvoja, kjer ni možno določati ljudem višine dohodka intuitivno, smo bili prisiljeni začeti z analitično oceno delovnih mest. Menimo, da je težko obdržati dobro vzdušje medsebojnih odnosov, ki so večkrat vir negotovanja, če nismo prej proučili osebnostnih in strokovnih razlik med ljudmi, ki se med drugim odražajo tudi v učinku v proizvodnji.

Z analitično oceno smo se pričeli ukvarjati v našem podjetju že pred leti in smo kot pionirji zaorali novo ledino. Vemo, da se je med tem že opravil popis delovnih mest, ki pa je zaradi drugačne organizacije podjetja prinesel bistveno drugačne zaključke, kot jih pričakujemo to pot. Z reorganizacijo podjetja po proizvodnih enotah in zaradi drugačne vsebine dela na posameznih delovnih mestih smo morali popraviti popis. To korekturo izvaja že od pričetka oktobra lani 6 komisij z osemnajstimi člani, ki je do sedaj popisala približno 900 delovnih mest.

Analitična ocena bi bila samo formalen popis dejanskega stanja, če se ne bi na tem področju stalno in intenzivno izpopolnjevali. Zato ne moremo trditi in zahtevati, da nam bo le-to prineslo takojšnje in popolnoma zadovoljive rezultate. Čeprav smo po nastanku mlado podjetje, lahko z veseljem ugotavljamo, da nam je prinesel dosedanji popis že skromne rezultate, ki nam kažejo pot v še učinkovitejše in smotrnejše delo pri reševanju bodočih nalog.

S problemom pravega in sistematičnega vrednotenja dela na delovnih mestih se v svetu že sistemov, s katerimi skušajo priti do pokazateljev in kriterijev za ocenitev delovnih mest. Poznana

do dolgo ukvarjajo. Ker pa za to vrednotenje ni mogoče postavljati trdnih meril, se skuša analitična ocena približati takšnim oblikam merjenja, ki bi ustrezale vsem zahtevam na delovnih mestih.

Tako lahko ugotovimo, da ima industrija danes v svetu že več

PROBLEMI ZAPOSLENIH ŽENA V NAŠEM PODJETJU

Delo čaka - misli so doma

Razen stanovanjskega problema, ki je v našem podjetju izredno pereč, se često pojavlja tudi vprašanje, kam dati v varstvo otroke zaposlenih mater? Na litostrojskem terenu imamo samo eno varstveno ustanovo. To je otroški vrtec, ki lahko sprejme največ 38 otrok, pa še to samo od 3. do 7. leta. Čeprav moramo njegovo ustanovitev samo pohvaliti, moramo hkrati poudariti, da je bila samo izhod iz prve sile. Problem varstva otrok je še vedno pereč in z opravljenim delom še ne moremo biti povsem zadovoljni, ker smo ta problem z ustanovitvijo vrtca komaj načeli, ne pa že rešili.

Da bi nam bilo dejansko stanje bolj jasno, navajam nekaj statističnih podatkov. Naše podjetje zaposluje preko 3.000 delavcev, med njimi 466 žena ali 15,5% vseh zaposlenih. Od tega je samskih 174, poročenih 249, razvezanih 26 in vdov 17. Zaposlene žene v našem podjetju imajo skupaj 318 nepreskrbljenih otrok. Od tega števila imajo samske 13, poročene 253, razvezane 32 in

vdove 20 otrok. Zanimivo je, da je od 249 poročenih žena kar 15 takih, katerih možje so prav tako člani našega kolektiva. Te družine imajo skupaj 164 nepreskrbljenih otrok.

Številke in ostali podatki v nadaljnjem pisanju se bodo nanašali samo na žene oziroma družine, kjer sta mati in oče zaposlena v našem podjetju.

Stanovanjske razmere, v katerih prebivajo otroci, so različne. Žal o tem nimamo popolnih podatkov, vendar lahko povem, da prebiva od 164 nepreskrbljenih otrok 85 v dobrih stanovanjskih razmerah, 64 otrok v slabih, medtem ko za preostale nimamo podatkov.

S pregledom stanja po ulicah je bilo ugotovljeno, da je samo na področju Djakovičeve, Drobovnjakove in Korotanske ulice okoli 92 nepreskrbljenih otrok. Če bi upoštevali še otroke iz družin, kjer je samo oče zaposlen v našem podjetju, bi se število otrok gotovo podvojilo.

Te številke dovolj zgovorno pričajo, kakšne skrbi imajo zaposlene žene, ko so dopolne na svojih delovnih mestih, misli pa jim uhajajo domov. Tako se postavlja vprašanje, kam naj daje zaposlene matere v varstvo svoje otroke? Nekatero družino, kjer sta oba roditelja zaposlena, imajo starejšega člana družine (star oče, stara mati, teta ali podobno) ki pazi na najmlajše. Število takih pa je zelo majhno in le neznatno zmanjšuje problem varstva otrok v času, ko so njihovi starši zdoma.

Socialna služba se vsak dan srečuje s takimi težavami. Nekatere izmed teh so večje, druge manjše, vendar terjajo vse hitre rešitve, saj vemo, da se često ne pomembne in majhne stvari razvije veliko zlo. Problemi kolektiva so hkrati tudi problemi skupnosti, v kateri žive naši delavci. Če hočemo, da bodo prihajali možje in žene na delo brez skrbi za svoje najmlajše, jim moramo tudi pomagati. Prepričani sem, da je vprašanje varstva otrok tako zelo pereče, da bi morale družbene organizacije terena, predvsem DPM, SZDL kot tudi tovarniški odbor sindikata in uprava podjetja začeti temeljiteje in širše obravnavati te probleme in pri bodočih graditvah predvideti tudi gradnjo večjega varstvenega »Doma igre in dela za otroke vseh starosti.

Sport prispeva k zdravljenju obolenih organov! Če boste pristopili k Športnemu društvu Litostroj!

***
Hudo si zaposlen in utrujen. Sportno društvo Litostroj ti nudi zdravilno osvežitev, postani njegov član!

Poiščimo tudi skrite rezerve dobre volje

Zadovoljen je bil s svojim delom, ki mu je pripravilo dokaj skrbi in težav še tedaj, ko je pozno v noč poskušal zaspati v svoji podstrešni sobici. Zda je pred njim urejeno in kompletno — morda celo bolj, kot bi ga bil po svoji plačilni skupini dolžan opraviti.

In vendar mu je bilo tesno pri srcu, ko je stopil v šefovo sobo, da mu predloži svoj elaborat.

Šef ga je bežno pogledal, se vedno pazljivo zadrževal ob posameznih izračunih in skicah ter ob koncu pritrjujoče prikimal: »Veseli me, dobro ste opravili nalogo, naj gre v čistopis.« Fantu je bilo, da bi zavriskal.

Kako malo je treba, da je človek pošten tudi do dela drugih...

Morda pa se je v resnici zgodilo drugače in je šef fantu dejal, ko je bežno preletel predloženi elaborat:

»Dolgo je trajalo, da ste zmašili to otročarijo, jaz bi se je lotil drugače.«

V tistem trenutku je fant zasovražil vse, ki vse »bolje vedo«, povedati pa tega nočejo — ali pa morda ne znajo.

In tedaj: Kako težko je bilo včasih pravičen tudi do podrejenih!

10 LET Z ZOBNIM SVEDROM V ROKI

Dne 16. januarja je potekel 10 let, odkar sta pričela s svojimi rednim delom konservativni in protetični zobni oddelek naše ambulante. V tem času so sprejeli 61.257 pacientov, izdrlji 7.023 zobov zdravili 5.395 zob, plombirali s svojih 26.353, zobni kamen so očistili 1.778 pacientom, ozdravili 3.45 vnetij zobnih dlesni, izdelali 4.68 fiksnih mostov in kron iz kovinskih in umetne smole ter 714 protetez.

Za ogromno in zahtevno delo čestitamo prizadevnemu kolektivu zobne ambulante in mu želimo, da bi še naprej tako vestno opravljal svoje delo.

Ste starejši? Vas težijo leta? Ne vznemirjajte se! Prišel je samo čas, ko morate resneje skrbeti za počivost vseh organov vašega telesa. Pomnite: gibanje jih ohranja. Kot član SDL imate možnost, da s športno rekreacijo na najustreznejši način dosežete.

KDAJ PODA DELAVEC IZJAVO O PRISILNI IZSELITVI?

V čl. 46 in 56 osnutka pravilnika gospodarske organizacije o dodeljevanju in odpovedi stanovanj, ki je bil objavljen v štev. 18 in 19/1960 GV — Svetovalec, je točno navedeno, da lahko podpisuje delavec samo takrat, ko stopi v delovno razmerje ob sklenitvi delovne pogodbe, pismeno izjavo, da se bo izselil iz stanovanja, ki ga dobiva v uporabo, brž ko mu bo iz kakršnegakoli razloga prenehalo delovno razmerje, zaradi katerega je dobil stanovanje.

Čeprav je iz tega predpisa, ki je naveden v čl. 144 Zakona o stanovanjskih razmerjih (Uradni list FLRJ št. 16/59), točno razvidno, kdaj lahko delavec poda tako pismeno izjavo o prisilni izselitvi, ne da bi lahko zahteval najnujnejše prostore, nekatera podjetja vprašujejo, če je možno določilo tega člena 144 uporabljati tudi med trajanjem že obstoječega delovnega razmerja, ko delavec prejme stanovanje pri podjetju.

Tako tolmačen je čl. 144 je povsem napačno. Pismeno izjavo o prisilni izselitvi da lahko delavec samo ob

ČASTNA DIPLOMA ZA PETRA KOCJANČIČA

Litostrojan Peter Kocjančič je v zadnjih dveh mesecih zabeležil na mednarodnih razstavah več pomembnih uspehov. Tako je razstavljal v Portugalski, Romuniji in Hong-Kongu na Kitajskem. Za svoje umetniške fotografije je dobil srebrne in bronaste medalje.

Pred kratkim pa je razstavljal tudi v Rio de Janeiru v Braziliji, kjer je prejel častno diplomato za fotografijo »Brez naslova«.

Ločeni delovni čas

Pisal nam je zunanji dopisnik P. S., ki ga je spodbudil članek o skrajšanem delavniku oziroma delovnem tednu, ki smo ga objavili v 11. številki našega časopisa; v svojem članku se je dotaknil ločenega delovnega časa, ki je delno vezan na našo anketo.

Ideja o ločenem delovnem času se je porodila v kranjskem okraju. Občinski ljudski odbor Kranj ga je tudi že praktično preizkusil. Ker je tak delovni čas omogočil delovnim ljudem iz industrijskih podjetij, da opravljajo svoje posle na ljudskem odboru izven svojega delovnega časa, je postal zelo priljubljen ter ga zdaj že postopno uvajajo tudi druge občine, ustanove in zavodi, ki imajo v svojem poslovanju opravka z zunanjimi strankami iz vrst delovnih ljudi.

Med delovnimi kolektivi je menda Zelezarna Ravne prva, kjer se je porodil predlog, naj bi vodstveni kader prešel od sedanjega enozmenskega neprekinjenega delovnega časa na ločeni, to je vsak dan prekinjeni dopoldanski in popoldanski delovni čas. Tak delovni čas strokovnega vodstvenega kadra bi bil bolj prilagojen tehnološkemu postopku, zato je tudi razvnel v delovnem kolektivu zelo živahno diskusijo.

V ustanovah in uradih, pa tudi v naši industriji smo po osvoboditvi skoraj na vseh delovnih mestih postopoma uvedli neprekinjeni delovni čas. Ta je običajno med 6. oz. 7. in 14. uro. Ta praksa je bila uvedena povsod tudi za uslužbence in strokovni kader industrijskih podjetij, ne glede na to, ali se v podjetju dela na eno, dve ali celo tri izmene, torej tudi pri neprekinjenem tehnološkem postopku.

Posledica takega enozmenskega neprekinjenega delovnega časa med uslužbenca podjetij je, da so v dopoldanski izmeni skoncentrirani skoraj vsi tehnični kadri, medtem ko sta popoldanska in nočna izmena v veliki meri prepuščeni malemu številu izmenskih delavcev. Le v večjih podjetjih, kjer je več vodstvenega kadra, je ta razdeljen na več izmen.

Ni nujno, da je tudi uslužbenki kader industrijskih podjetij razdeljen na več izmen, saj je delo med seboj povezano: priprava dela, statistično in obračunsko zasledovanje in podobno se za vse dnevne izmene lahko opravlja samo v eni izmeni. Drugače pa je, kadar gre za strokovni vodstveni kader!

P. S.

Nova telefonska številka Prodajno-projektivnega biroja na Gospodarskem razstavišču je 33-366.

Na zimo so se v menzi dobro pripravili

Kolektiv naše menze je že v jeseni mislil na mrzle zimske dni, ko se cene zelenjavi in drugim poljskim pridelkom močno dvignejo. V ta namen so razen svojega rednega dela vložili 1000 kg kumaric, 100 kg fižola, 832 kg paprike, 218 kg marinade, 600 kg srbske solate, 5000 kg zelja in še druge pridelke. Prizadevnemu kolektivu, ki ga vidimo na gornji sliki, za skrb čestitamo in smo prepričani, da se bodo v novi restavraciji prav tako trudili za zadovoljstvo abonentov kot doslej.

Hkrati s povečanjem števila abonentov v novi restavraciji se bo nedvomno večala tudi poročila zelenjave. Ker bo iz tehnič-

nih razlogov težko hraniti toliko pokvarljivega zelenja v shrambah, bi bilo prav, da bi pričeli misliti tudi na ureditev pokritih gred, za katere imamo prav pri nas vse pogoje.

USPEH MARIA VILHARJA NA RAVNAH

Od 29. decembra do 6. januarja sta občinski svet Svoboda in sindikalna podružnica Zelezarne na Ravnah na Koroškem priredila v avlah tamkajšnje gimnazije Vilharjevo razstavo likovnih del.

Naš Litostrojan je razstavljal kar 72 del (olja, akvarele in malo plastiko v metalizirani glini), ki so vzbudila veliko zanimanje med prebivalstvom tega dela Koroške, za katere je bil to pravi kulturni dogodek. Ta razstava je bila po obsegu doslej največja na Ravnah.

Za uspešna dela je Svoboda na Ravnah podarila našemu razstavljavcu lepo spominsko kovinsko plaketo, sindikalna podružnica Zelezarne Ravne pa je poslala naši sindikalni organizaciji naslednji dopis:

Vilharjeva razstava je dala tudi pobudo šestim ravenskim slikarjem, ki so se z 29 deli prvič predstavili javnosti. Na Ravnah in v okolici so izrazili željo, da se še srečajo z Vilharjevimi deli.

O RAZVOJU, POMENU IN SEDANJEM MESTU SLOVENSKE TEHNIŠKE TERMINOLOGIJE

Če izboljšujemo orodje, moramo tudi besedo

Slovenska tehniška terminologija se lahko sklicuje na začetke, ki segajo daleč v starodavnost, ko se je na našem ozemlju — ki je seveda daleč presegalo naše meje — toliko razvila zelezarska in pozneje tudi druga industrijska dejavnost. Zato so se še do sedaj ohranile v okolici avstrijskega Erzberga in drugod razen krajevnih imen tudi označbe za orodja in drugo, ki kažejo na slovenski izvor.

Iz bibliografskih podatkov poznamo, da so bili prvi terminološki sestavki — seveda nemško-slovenski in obratno — objavljani v sredini prejšnjega stoletja. Najbolj pomembna je bila 1. 1880 izdana Cigaletova znanstvena terminologija »s posebnim poudarom na srednja učilišča« — kakor je rečeno v izvirniku. Tuzanjo in vse podobne starejše zbirke velja prejšnja ugotovitev, da je strokovno in jezikovno za-razloženje je terminološko delo sicer nadaljevalo, toda le priročno, smotrno bolj ali manj letantsko. Najslabše je bilo prav tehniških strokah.

PROF. INŽ. ALBERT STRUNA:

Stoletja. Najbolj pomembna je bila 1. 1880 izdana Cigaletova znanstvena terminologija »s posebnim poudarom na srednja učilišča« — kakor je rečeno v izvirniku. Tuzanjo in vse podobne starejše zbirke velja prejšnja ugotovitev, da je strokovno in jezikovno za-razloženje je terminološko delo sicer nadaljevalo, toda le priročno, smotrno bolj ali manj letantsko. Najslabše je bilo prav tehniških strokah.

Izboljšanje bi se bilo moralo pokazati po končani prvi svetovni vojni leta 1918 in še bolj upravičeno bi ga bila morala prinesiti ustanovitev univerze v Ljubljani in njene tehniške fakultete leta 1919. Omeniti je treba marsikatera hvale vredna prizadevanja, ki so bila potrebna, da je iz javnosti povsem izginil vpliv nemščine; v nekaterih strokah so bili poseženi tudi zdaj priznani uspešni, v tehnični nasploh pa je le malo ostalo precej pri starem.

Sele po osvoboditvi leta 1945 je začelo delati na vseh tehni-

ških področjih z nesluteno intenzivnostjo in pri tem niti terminološka dejavnost ni ostala pastorek.

ZNANSTVENE OSNOVE TEHNIŠKE TERMINOLOGIJE

Za smotrno terminološko delo je bilo treba zaorati povsem nove, prav pionirske brazde in se hkrati osloniti le na določene znanstvene osnove, ki so jih že dognali terminološki znanstveniki pri nas in v tujini.

Predvsem je bilo treba dokončno obračunati s precej razširjenim naziranjem, da strokovni jezik ne sega v jezikovno znanost in se zanj lingvistom ni treba zanimati.

Obenem pa so nekateri razglašali strokovni jezik za umetno tvorbo, ki za samosvoje in pristno življenje jezika sploh ni značilna. Ta ugovor je bil morda upravičen v časih, ko so bili strokovni izrazi — ali vsaj znanstveni med njimi — narejeni skoraj čisto samo iz grško-latinskih elementov in tako pridržani iz znanstvenikom. Dandanes pa širi industrializacija med množice delovnih ljudi tehnične pridobitve; z naglim osvajanjem tehničnih pomagal in tehniškega znanja se naš rod vespovsod srečuje s kopicami tehniških pojmov, s kakršnimi do pred kratkim ni imel opravka.

Naš človek mnogim stvarim in pojmom s tehniškega področja — razumljivo — kar naenkrat ni našel pravega izraza. Ker jih je koval v sili brez sistema, so bili mnogi med njimi napravljeni premalo premišljeno, nejasno in marsikdaj tudi napačno. Ker mora imeti tehnik jezik za orodje v proizvodnji, to je za najvažnejše sredstvo za sporazumevanje in razumevanje, je obvladanje jezika — posebno materinega — osnovni pogoj za uspešno tehniško delo.

Ce se tehniku zdi jezik kot orodje, uporablja zanj — kakor za ostala orodja (v najširšem pomenu) — merilo smotrnosti, t. j. utemeljitve, koliko je uporaben v proizvodnji. Pri tem ni brez pomena, da je bilo vse orodje prav v zadnjem času najracionalnejše izboljšano. Tega ni mogoče trditi o našem tehniškem jeziku — niti o mnogih drugih. Žetav glede tega ni malo, toda doberšen del jih izvira od tod, ker si še zmeraj niso vsi na čistem glade namenov in sredstev za nego tehniškega jezika, tako da nekateri puščajo pri tem v nemar elementarne namembe vidike.

Jezikoslovni izsledki na etimoloških

(besedoslovnih) osnovah niso vselej uporabni za tvorbo novih tehniških terminov, ker ni začetna stroga meja med posameznimi besedami in njihovim živim stikom z jezikom dan-današnjih dni. Slaba stran težnje, da bi za nego jezika uporabljali etimologijo, je delno tudi ta, da privaja do označb, ki so nesmotrne in celo nerazložljive, razen tega pa se nege jezika oprime neki znanstveni videz, ki je zanjo nepotreben.

Racionlana nega tehniškega jezika mora najprej ugotoviti, kateri funkcijski načini jezika so za tehniko potrebni. Hkrati je treba opredeliti tudi jezikovne želje tehnika glede mednarodne povezave, nespremenljivosti, sposobnosti, niansiranja itd.

TERMINOLOŠKO DELO

Glede na našete splošne znanstvene osnove rečemo tudi, da je bilo treba iz smernic terminoloških teoretikov prenesti v prakso niz zaključkov.

Med temi zadeva prvi vneto uporabljati tujk in zmotno naziranje, da spadajo k splošni izobrazbi. Prepajanje stavkov s tujkami ne plemeniti našega jezika niti ne kaže na avtorjevo sposobnost in učenost, marveč je jezikovno in kulturno hlapčevanje. Razumljivo pa je, da so v vsakdanjem jeziku in zato tudi v tehniški govornici in pisani besedi zelo številne tuje nenadomestljive in neogibno potrebne. Teh tehniška terminologija ne preganja, odločno pa je proti vsem nesmotrnim, ki so slepilne, prazne in marsikdaj nepotrebne.

Ko so terminološki delavci posegli tudi v področje starih in že ukoreninjenih izrazov, je prizadevni zagovornik in podpornik terminološkega dela, tedanjí predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. dr. Fran Ramovš, priporočil, naj ti kar ostanejo, pa čeprav bi se kdo spotal na njihovo blaglasnostjo ali čim drugim.

To priporočilo so nekateri privzeli in še odločneje zavračali iskanje pravih inšnih besed, drugi pa so se priključili mnenju samo pogojno, če ukoreninjena beseda ne izkazuje fizikalne netočnosti ali kakšne drugačne tehnične nepravilnosti.

Kako upravičena in primerna je previdnost, naj pokaže samo primer o uvedbi konjske moči kot enote nameste konjske sile, saj je nepravilnost preveč očitna: sila ne more biti enota za moč.

Ker mora biti v strokovnem jeziku pojem povsem določen, je postal ob-

vezen tudi zaključek, da mora biti v slovarju dodana geslu tudi definicija. Definicije morajo biti jasne, zato naj imajo čimveč splošnih izrazov in tudi med temi je treba izbirati najsplošnejše in najjasnejše. Dopusčene so tudi približne definicije in teh je več vrst, n. pr. z razširitvijo, s primerjavo itd., če docela dovršenih s pojmovanjem iz kakršnega koli vzroka ni mogoče sestaviti, ker je približna definicija, seveda če je pravilna, še vsakokrat boljša kot nobena.

Mnogi strokovni slovarji so opremljeni tudi s slikami, ki so koristen pripomoček, da se hitreje in vsaj približno ponazori marsikateri pojem. Treba pa je poudariti, da slike ne morejo nadomeščati definicij, ker s slik ni mogoče razvideti obsega pojma, ki ga predstavljajo.

Seveda je mogoče navodila za sestavljanje definicij v posameznih slovarjih z ožega strokovnega področja ustrezno zaostriiti.

Namesto nadaljnjih splošnih zaključkov, ki bi tako ne bili povsem izpraznjeni, omenjam praktične priprave pri pretresanju posameznih spornih izrazov na nekaj primerih. Za tehniški termin »mufa« (po dosedanjem obojka) je bilo naposled odločeno, naj ostane ohranjen v slovensčini. Če je dopuščeno »mufa«, ki izvira iz štetga francoskega korena, naj bo dovoljena tudi mufa, ki je v Evropi splošna kulturna tujka.

Izraz je uporaben tudi za tvorbo ostalih izpeljank: mufen, -fna, -o itd. V ostalem je mufa najširši pojem za vse mufe podobne sestavne dele strojnih naprav: navojne, pomične in še drugačne mufe, čeprav se v nekaterih primerih lahko uporablja tudi spojka. Pri litoželeznih cevah pa mufe ne potrebujemo, ker je zanjo najprimernejši čisto slovenski — (oglavek).

Značilen primer za posebnost našega tehniškega jezika je — denimo — izraz klupa z izpeljankami klupica, klupa-ti, klupanje, klupen, -pna, -o itd. Ob domnevi, da je izraz samo nemški, smo ga ponaševali s pomičnim merilom (ki nima glagola), premerko in še drugimi, kar pa ni obveljalo, ker je vsak izraz, izvajan iz merjenja, presplošen.

Izraza tudi ni kazalo po vsej sili iztrebiti, dokler ne dobi ustreznega nadomestila. In izkazalo se je, da ima Pletersnik pod geslom Klupa: Klemmwerkzeug, Fussklemme, Konja dejati v klupo, Hackenspango, Schliesse, Türschnalle, Drucker am Schlosse (kljuka), Kacken itd. Našteti

KORISTNA POBUDA »PRIVREDNEGA PREGLEDA«

Zvezni gospodarski časopis »Privredni pregled«, ki izhaja v Beogradu, je pričel objavljati krajše izvečke najtehtnejših člankov industrijskih časopisov. Med drugim je objavil tudi izvečke iz našega lista.

Koristno pobudo pozdravljamo in želimo, da uredništvo to rubriko še razširi in tudi na ta način informira svoje bralce o prizadevanjih in naporih delovnih kolektivov.

Tvoj dopust je v hranilni knjižici

Mestna hranilnica ljubljanska je uvedla varčevanje za dopust — Veliko zanimanje delovnih ljudi za ugodnosti, ki jih v zvezi s tem nudi hranilnica — Samo 6% obresti za posojilo do dvojnega zneska mesečnih prejemkov — Po možnosti lahko pomaga tudi podjetje — Vsem članom našega kolektiva, ki žele letovati, priporočamo nov način varčevanja

Čeprav še marsikje leži sneg in še pomisliti ne smemo, da bi slekli tople zimske plašče, je Mestna hranilnica ljubljanska izdala že nekaj ukrepov, ki omogočajo delovnemu človeku, da prihrani del denarja, še preden gre na dopust. Pobudo ljubljanske hranilnice moramo z veseljem pozdraviti. Kako prijetno zavest ima človek, ki si mu ne bo treba zadnje tedne pred odhodom na dopust zategovati pasu.

Za novo obliko varčevanja se je v Sloveniji odločilo že izredno veliko število delovnih ljudi, ki se želijo enkrat za vselej znebiti skrbi, kje dobiti denar za dopust.

Pogoji, ki jih v ta namen nudi Mestna hranilnica, so več kot ugodni. Kdor želi varčevati za letni oddih, mora najmanj šest mesecev vlagati na posebno knjižico določen del prihrankov, ki mu jih hranilnica obrestuje po

5%. Torej, najbolje je, da se odločite za varčevanje kar takoj.

Po šestih mesecih sme vlagatelj prosto razpolagati s svojo vlogo. Mestna hranilnica ljubljanska pa se obveže, da mu odobri kratkoročno posojilo do dvojnega zneska hranilne vloge, vendar največ do dvojnega zneska rednih mesečnih prejemkov vlagatelja. To posojilo pa hranilnica odobri s 6% obrestmi za šest mesecev, podjetje pa mora dati izjavo, da je vlagatelj kreditno sposoben. Članom našega kolektiva ne bo treba hoditi vlagati denarne vloge v Mestno hranilnico, ampak bodo lahko to uredili kar v tovarni, v administraciji sindikalne organizacije.

Mestna hranilnica pa tudi priporoča vodstvu podjetja, da iz ustreznih skladov po možnosti prispeva članom kolektiva del sredstev za letni oddih.

Vsem članom kolektiva priporočamo novo obliko varčevanja.

Izkoriščanje človeka

Eden izmed vzrokov zadnje vladne krize v sosednji Avstriji je bil pomanjkanje skladov za pokojninsko zavarovanje. Kapitalisti naj bi v težkem denarnem položaju, v kakršnem se je znašla država, priskočili na pomoč in od svojih ogromnih dobičkov prispevali del svojega kapitala. Sprva so se temu upirali, potem pa so pod pritiskom izkoriščanega delavstva, ki se čedalje bolj zaveda, čigav denar nosijo mogotci v žepu, uredili to vprašanje kompromisno.

Pred nekaj dnevi sem slišal nekega Litostrojčana, ki je glasno zaklel:

»Prmejduš, garaš in garaš, pa no-benega prav'ga denarja ne potegneš — fabrika nas izkoristi do konca.«

Mimogrede naj povem, da možak le ni tako zelo izkoriščen. V kratkem času si je zgradil lepo hišico in zadnje čase čedalje več govori o kuba-

turah, šasijah, kardanski osi in zračnem hlajenju.

Veseli smo njegovega standarda, vendar bi se rad ustavil pri njegovi kletvici, kjer je omenil izkoriščanje.

Res je, da pri nas še izkoriščamo človeka, vendar ne po človeku, ampak ga izkoriščamo zaradi človeka, zaradi družbe, standarda. To izkoriščanje pa je bistveno drugačno od klasičnega izkoriščanja v kapitalizmu. Medtem ko v kapitalizmu družba sama sebe izkorišča, saj sama upravlja proizvodnjo, v kapitalizmu izkoriščajo človeka podjetniki, pri polni zaščiti upravnih oblasti, ki so v rokah prav te podjetniške manjšine, ki ima zakonsko pravico spraviti v žep vse planirane in neplanirane dobičke.

Socialistično nasprotje pa je v tem, da del dobičkov — po zakonski in ustavni zaščiti — delijo proizvajalci med seboj, drugi del pa se po odvojitvi ponovno vrača družbi v različnih oblikah. Ena od teh oblik je razvito socialno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje, graditev novih tovarn, šol, cest in tudi oblika, ki omogoča našemu Litostrojčanu, da zadnje čase vedno bolj vneto govori o kubaturah, šasijah in zračnem hlajenju. Peter Hariš

VSAK 25. LITOSTROJČAN IMA AVTOMOBIL

Samo v decembru je kupilo 10 Litostrojčanov nove avtomobile. Ko smo povprašali »poznavalce« litostrojških razmer, so ocenili, da ima približno vsak 25. Litostrojčan že svoj avtomobil. Sklepamo, da je v našem podjetju približno 120 lastnikov avtomobilov. Če bi se postavili v kolono in vozili po vseh cestno-prometnih predpisih, bi bila to »povorka«, ki bi segala približno od naše občinske palače do železniškega prelaza na Celovški cesti. To je ca. 2 kilometra.

STARŠI SO BILI ZADOVOLJNI

V decembru 1960 je bil na IŠ Litostroj prvi roditeljski sestanek v letošnjem šolskem letu. Udeležilo se ga je 70% staršev od skupnega števila vpisanih učencev, kar je zelo lepo, če upoštevamo, da obiskujejo šolo učenci iz raznih krajev Slovenije in celo iz drugih republik.

V uvodnem delu sestanka smo seznanili starše z razvojem reforme strokovnega šolstva in s spremembami pri pouku v letošnjem šolskem letu. Pomenili smo se tudi o najvažnejših vzgojnih vprašanjih in o izvenšolski dejavnosti učencev.

Nato so učitelji praktičnega pouka in učenci popeljali starše v šolske delavnice, kjer so jim razkazali izdelke, ki so jih izdelali učenci v letošnjem šolskem letu. Svoje predmete je prav vsak učenec razstavil. Zanimivo je bilo prisluhniti strokovni raz-

lagi mladih kovinarjev, ki so pojasnjevali staršem delovne postopke, težave pri izdelavi in podobno. Strokovni pogovori med starši in učenci II. letnika pa so se sukali že na višji ravni, saj so izdelali le-ti več naprav, kot n. pr. merilne premostitve za Hidrometeorološki zavod v Sarajevu, strožnice za tehnični pouk na osnovnih šolah, stiskalnice in podobno.

Učenci so lahko na tak način staršem laže približali svoje delo.

Ker obiščejo starši bolj poredko Ljubljano, so se še podrobneje pogovorili s tov. razredniki o učnem uspehu. Tudi letos so takim individualnim pogovorom prisostvovali učenci. V tej starostni dobi je tak način obveščanja zelo uspešen, saj navaja učena na objektivno, odkrito ocenjevanje lastnega uspeha ali slabosti. Zaključki za nadaljnje

delo temeljijo tako na trdne osnovi.

V Domu očencev IŠ so se starši pogovorili s tov. vzgojitelji še izvenšolskim življenju svojih otrokov. Ogladali so si moderno urejene prostore Doma in se zadovoljni vračali na svoje domove. prof. Hrabroslav Premrl

TRI PIONIRSKÉ SVEČANOSTI

Dne 29. decembra je bila v stanovanjskem bloku na Džakovičevi cesti prisrčna pionirska svečanost: otvoritev pionirske kotečka, ustanovitev pionirske sveta in obisk dedka Mraza, ki pionirje obdaroval. Prireditve se udeležili predstavniki Društva prijateljev mladine in Stanovanske skupnosti terena Litostroj, so poudarjali pomen pionirske kotečka za ta predel našega terena.

ODŠLI

Josip Grgič, Silvester Smerekar, Majda Hren, inž. Stojan Kostanjevec, Peter Hariš, Anton Zupan, Pavao Kerovec, Branko Sambolec, Josip Okreša, Stjepan Damjanič, Avgust Novak, Viljem Eremita, Anton Boršič, Josip Potočnjak, Anton Ozimek, Mirko Umek, Ejub Bahič, Franc Bašelj, Mirko Golob, Stanislav Božič, Dora Mrak, Osman Beganović, Suljo Aličajič, Franc Lunka, Marija Janškovec, Džuro Srdić, Miroslav Nežmah, Jožef Svenšek.

PRIŠLI

Alojz Jeršin, Janko Gomiršek, Ljubomir Brankov, Radisav Petrovič, Stojadin Stanković, Anton Volenc, Marija Drugović, Alojzij Lekan, Franc Starman, Filip Sibila, Maks Simončič, Janez Vrhovnik, Albin Trlep, Franc Fink, Janez Pevec, Friderik Berčko, Marijan Kelv, Jože Rep, Milan Lavrič, Pavla Podlogar, Alojz Križman, Zdravka Orehek, Radula Veljkovič, Franc Birtič, Adriano Fischer, Janez Rode, dr. Vladimir Sojer, Ivanka Pečjak, Štefka Bobnar.

ROJSTVO

Dne 17. novembra 1960 je rodila Marta BUNIC deklino. Ob veselem dogodku ji kolektiv čestita.

Z ABRAHAMOM SE JE SREČAL

Te dni se je srečal z Abrahamom naš sodelavec Stane Ropotar. Ob lepem prazniku mu čestita Uredništvo.

GANILA ME JE NOVOLETNA ČESTITKA

Iz Mokronoga nam je pisal naš delavec Vinko Papež, ki je že dlje časa na bolniškem dopustu. Tov. Papež nas je obvestil, da redno dobiva nadomestilo plače in naš časopis, ki ga bere z velikim veseljem. Za oboje se lepo zahvaljuje. »Zelo me je ganila novoletna čestitka sodelavcev,« piše tovariš Papež, in jim tudi on želi zdravja in uspehov v letu 1961.

Tovarišu Papežu želimo skorajšnjo okrevanja in prihoda na delo.

PONOSEN SEM, DA SEM LITOSTROJČAN

Iz Maribora se nam je oglasil Jože Lukunič, ki med drugim piše:

»Ponosen sem, da sem mlad Litostrojčan in se želim zaposliti v podjetju tudi ob svoji vrnitvi. Pošiljam pozdrave celotnemu kolektivu, še posebej pa šefu Pločevinarne tovarišu Einhanerju, mojstru Avgustu Martinu, Silvu Belciju in vsem mojstrom Pločevinarne.«

Iz Šabca nam je ponovno pisal bralec našega časopisa tovariš Zdravko Hribernik, ki nam je čestital ob Dnevu republike.

»LITOSTROJ« PREBEREM VRSTICO ZA VRSTICO

Osebna upokojenka Marija Gorza nam je ob prejemu našega lista pisala naslednje pismce:

»S presenečenjem sem prejela vaš časopis. Kako je pester in bogat po vsebini! Z zanimanjem sem prebirala vrstico za vrstico. Vsak bralec je lahko na tekočem o vseh dogodkih in delu vašega podjetja. Želim, da bi imeli veliko uspehov pri delu v podjetju, prav tako želim vašemu časopisu, da bi imel še veliko zvestih bralcev. Prisrčna vam hvala za prejete številke časopisa in se priporočam v naprej.«

URESNIČENJE

»INDUSTRIJSKE PRAVLJICE«

V lanskih zadnjih dveh številkah našega lista smo objavili sestavek pod naslovom »Sodobna industrijska pravljica«, kjer piše pisec o gigantskem razvoju kemijske industrije v svetu in »čudih«, ki jih dosegajo v tej panogi industrije. Ob koncu članka je avtor povedal, da pripravljajo v Zitnjaku pri Zagrebu gradnjo velikega petrokemijskega kombinata.

Te dni je Uredništvo »Litostroja« dobilo že konkretne podatke o gradnji tega kemijskega kombinata. Sklad za gospodarski razvoj, ki deluje v okviru ZDA, je že odobril za to gradnjo 23 milijonov dolarjev. Del opreme in strokovnih uslug bo dala na razpolago ZDA, del pa Velika Britanija. Iz laboratorja je razvidno, da bo nova tovarna zaposlovala približno 850 delavcev, tako da bo na enega zaposlenega prišla vrednost osnovnih sredstev v višini 35 milijonov dinarjev (leta 1959 je znašala v kemijski industriji ta vrednost le 2,9 milijona dinarjev). Nova tovarna bo proizvajala med drugim fenol, aceton, monostiroil in druge surovine, prepotrebne našemu gospodarstvu.

ZAHVALA

Zveza prijateljev mladine okraja Ljubljana, pripravljajni odbor za Novoletno jelko, komisija za otroško

zabavišče na GR je poslala Upravi mu odboru našega podjetja tole hvalo:

»Dragi tovariši!

V imenu slovenskih pionirjev vam iskreno zahvaljujemo za vaš prinos k izvedbi in ureditvi otroškega zabavišča na Gospodarskem stavbišču. Vaš kolektiv je tudi leto kakor vsako leto do sedaj, smatral za eno izmed svojih nalog pomagati pri izvedbi Novoletne jelke. Prosim, da sporočite našo toplo zahvalo vašemu delavcem, ki so sodelovali pri tej delih.

S tovariškimi pozdravi!

ZAHVALA

V zadnjih mesecih sem prejel časopis »Litostroj« kot upokojenega člana kolektiva.

Cutim se počaščenega, ker ste me kot nekdanjega člana Vašega kolektiva spomnili.

Z veseljem sem ga prejel, prečel in opazil, da se je v tovarni mnogo spremenilo od taktokrat, ko sem bil jaz zaposlen v Litostroju. Se v nadalje mi bo v veliko veselje prebrati vrstice Vašega časopisa. O tej priložnosti pozdravljam celotni kolektiv Litostroja in mu želim ob uspehu pri nadaljnjem izpolnjevanju in doseganju planskih nalog. Alojz BESTER

Ne teče več Drava po strugi zaman

Ponoči bedim, ker sem strojnik turbine, ki spodaj pod mano mogoče roho

V nočni izmeni čas dolgo ne mine, a moram bedeti, ker stroj se vr

Vrti se vse dni in noči brez odmora, kot živemu bitju utriplje stro vrteti nenehno turbina se mora, ker ona poganja naprave nam vs

Gledam kazalce, pa lučke, stikala, nadziram motorje, releje in tla A hrup ta neznosen v ušesa mi udarja in v grlu me stiska izsušeno vroč zra

Počasi nad jezom se voda nabira — ne teče več Drava po strugi zaman Močno se v lopate tekača upira, peneca se, bruha pod jezom na dno

Kot divji konj vprežena naša je reka, ubogati mora na vsak naš ukaz Ogromno moč svojo odda za človeka — razuma njegovega jasen dokaz

O, koliko znoja in žuljev, trpljenja zahteval je ta naš gigantski objektov Tovarišev sedem je dalo življenja, da bil je dosežen veliki uspeh

Garadi smo včasih kot črna živina, je vsaka nedelja bil delovni dan V tolažbo bila je le misel edina, ta trud in trpljenje ne bosta zama

In res! Že nam vrača stotere sadove: poplačani žulji so, trud naš in zno in zno Že lepše življenje zre v naše domove, pozabljen že z Dravo deroč je bo

Nenehno bučijo v vrtenju turbine — srce industrije domače zemlje Njih žile teko preko vse domovine, v eno celoto nas vežejo vse.

Po žilah se teh energija pretaka, ki hitro kot misel po žicah hiti kako dragocena nje iskra je vsaka, boleče občutimo, kadar je m

Njih kapilare so v naših domovih, gradbiščih, na cestah, v tovarni peče Končajo globoko se v rudniških rovih in gori, visoko v planinski vases

Ves narod prispeval je k temu uspehu, da vpregli smo Dravo nesluteno mo Ravnali smo se po resničnem izreku ki pravi: »Le v bratstvu slogi je moč

Anton Kobolt — strojnik (Iz časopisa »Elektrogospodarstvo«)

Oj ta vojaški boben ...

Pisal nam je Anton GRMEK iz Karlovca, ki želi vsemu kolektivu veliko uspehov v novem letu 1961 in preko časopisa pozdravlja svoje solčce.

Iz Banje Luke nam je pisal Martin MLAKAR, ki redno bere naš časopis in pozdravlja vse člane oddelka za vzdrževanje in jim želi mnogo delovnih uspehov.

Iz Zagreba je pisal vojak Jože TOMSIČ. Piše, da ima dan razdeljen na minute in da komaj najde čas za pisanje. Prosi, da bi mu pošiljali časopis in hkrati pozdravlja celotni kolektiv in mu želi v novem letu mnogo delovnih uspehov.

Iz Čuprije sta pisala tovariša Tone ARHAR in Tone BIZJAK, ki sta v tem kraju na odsluženju vojaškega roka. Lepo pozdravljata kolektiv Litostroja, še posebno pa svoje znance. Prejemati želita naš časopis, ker hočeta biti v stalnem stiku s podjetjem in dogodki v njem.

ŠPORT

Zdravo telo - večja produktivnost - še več denarja

Ze dobrega pol leta uspešno deluje v našem podjetju športno delavsko društvo. O njegovih uspehih smo že precej pisali, kljub temu pa le moramo ugotoviti, da naši športniki niso povsem zadovoljni z doseženimi uspehi. Med SD delavci še ni tistega nepotrebne sodelovanja nekaterih vodilnih uslužbencev, kot ga je pričakovalo vodstvo športnega društva.

Zato je uredništvo našega časopisa izvedlo akcijo med nekaterimi člani kolektiva z namenom, da bi zvedelo, kaj le-ti menijo o delu in vplivih SD v našem kolektivu. Poslalo je tri vprašanja vodilnim uslužbencem in članom delavskega samoupravljanja in prejelo v določenem roku osem odgovorov.

Vprašanja, ki jih objavljamo v izviru, so bila:

1. Naši športniki radi poudarjajo, da njihova dejavnost pozitivno vpliva na dvig delovne storilnosti. Prosimo, če napišete o tem Vaše mišljenja.

2. Ali vidite skupne točke v športu in v varnosti pri delu?

3. Ali menite, da je z gospodarskega stališča potrebno, da vodilni organi v podjetju omogočijo večjo rekreacijo članom našega kolektiva?

Tehnični direktor tov. inž. Vinko Čizman:

K 1. točki:

Prepričan sem, da trditev športnikov o tem absolutno drži. Duševna in telesna razbremenitev sta osnovni pogoj za večjo produktivnost, ker ljudje po razgibanju in razvedrilo miselno in telesno uspešneje premagujejo napore.

K 2. točki:

Ena važnih skupnih točk med športom in varnostjo pri delu je nedvomno refleks, ki je pri delu nujen, saj lahko prepreči največjo nesrečo. Povečanje okretnosti in ročnosti ter smisel za gibe pa je evidenten dokaz za zgoraj vprašane skupne točke med športom in varnostjo pri delu.

K 3. točki:

Med osnovne naloge organov pri skrbi za delovnega človeka že po osnovnem programu spada tudi skrb za razvedrilo človeka in njegovo življenje izven delovnega časa. Zato je jasno, da morajo vodilni organi v okviru možnosti članom kolektiva to tudi omogočiti.

Predsednik Delavskega sveta tov. Milan Vidmar:

K 1. točki:

To je resnično, kolikor je šport organiziran, sistematičen, pod pravim vodstvom in na poštenih osnovah.

K 2. točki:

To zgornjo pričajo rezultati HTV, ki prikazujejo nizek odstotek nesreč športnikov pri nas.

K 3. točki:

Vodilni organi naj omogočijo večjo rekreacijo delovnemu kolektivu.

Tovariš Fran Polak, študent psihologije:

K 1. točki:

Osnova pri vsakem človeku v akciji (delo) so njegove psihične in fizične sposobnosti. Vsak delavec mora imeti pri svojem delu potrebno fizično kondicijo, ki si jo lahko pridobi samo z urjenjem udov in vsega telesa. Delavec, ki je telesno dobro razvit, utrjuje na ta ali drugačen način svoje telesne sposobnosti, ima za delo večji elan in se kasneje utruja.

K 2. točki:

Utrujenost in varnost pri delu imata vzročno zvezo. Čim hitreje se nekdo utruja, tem večja bo nevarnost, da se pri delu poškoduje ali da druge poškoduje. Delavec z velikimi telesnimi sposobnostmi je bolj gibčen, odpornejši proti boleznim, prilagodljivejši različnim načinom dela.

K 3. točki:

Zadnja leta je bilo opaziti v tem pogledu športno investicijo. V bodoče bi morali spet vsi organi, ne pa samo sindikat skrbeti za čim popolnejšo rekreacijo vseh članov podjetja. Potrebno je zgraditi ustrezna športna igrišča (nikar skopariti z denarjem), ki bodo že sama po sebi pritegnila ljudi.

Tovariš Vinko Kabaj, uslužbenec Litostroja, predsednik terenske organizacije Litostroj:

K 1. točki:

Mišljenja sem, da šport zelo vpliva na dvig delovne storilnosti. Seveda mora biti športno udejstvovanje razgibano do prave mere, ne pretirano, ker sicer ne velja več pregovor: »Zdrav duh v zdravem telesu«, temveč: »Zdravilo prehlad in poškodbe«.

K 2. točki:

Svežina duha daje športniku možnost hitrega preudarka v določenem položaju in ukrepanje pri preteči nevarnosti. Iz prakse lahko povem, da so večkrat poškodovani nešportniki kakor pa športniki.

K 3. točki:

Smatram, da je odmor oziroma osvežitev po delu nujna. Z gospodarskega stališča menim, da je potrebno, da vodilni organi podjetja omogočijo v večji meri članom našega kolektiva odmor. Da je to res potrebno, narekuje naraščanje števila obolenih na živcih, srcu itd. Nadurno delo ni nujno potrebno, ker bi se lahko z intenzivnim delom v dopoldanskem času več napravilo.

Tovariš Vilko Krapež, referent za HTV:

K 1. točki:

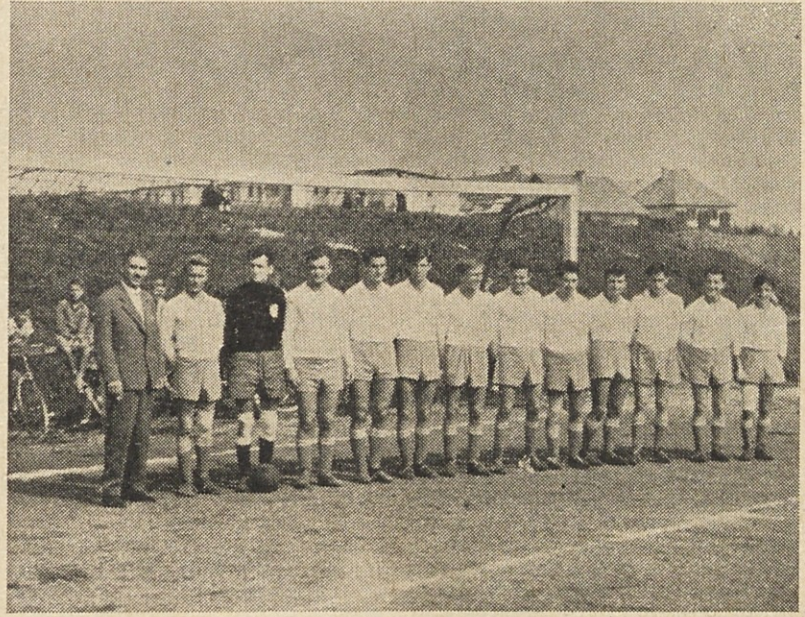
Odgovor bi bil vsekakor pritrdilen. Sem pa mnenja, če bi hoteli tu videti kakšne rezultate tega, bi morali naši športniki imeti vsaj osnovne pogoje za to. Kot osnovni pogoj pa smatram telovadnico s pripadajočimi rekviziti.

K 2. točki:

Mislil, da o tem ni potrebno razglabljati.

K 3. točki:

Zaradi napornega dela pri svojem vsakodnevem službovanju (čistilci,

Naši nogometaši pred pričetkom tekme z Metalno in ST Trbovljami

Dviganje uteži

Šport si v zadnjem času z veliko naglico utira pot med delovne ljudi. Tudi športne panoge, ki so še nedavno stale ob strani, so si v zadnjem času našle pravo mesto. Med njimi naj omenim tudi našo sekcijo za dviganje uteži.

Vodstvo te sekcije želi dvigniti kvaliteto dela v tovarni, to se pravi, vzgojiti hoče delavca, ki bo močan, vzdržljiv in spreten in bo lahko premagal vse težave pri doseganju planske proizvodnje.

Že dolgo je bilo v našem podjetju veliko zanimanje za dviganje uteži, posebno med mladino. Vsak dan med odmorom smo lahko videli mnogo privržencev te

panoge, ki so si kar sami pripravili ročke za dviganje in trenirali. Nismo pa imeli organizacije, ki bi te mlade športnike povezala v sekcijo. Na pobudo mladincev smo sestavili pripravljalni odbor, da bi organizirali pri SD Litostroj tudi sekcijo za dviganje uteži. Težave smo imeli predvsem pri iskanju prostora za treniranje in z rekviziti. Pri tem so nam priskočili na pomoč predsednik DS tov. Milan Vidmar, tov. Gabrijel Jenko in tov. Bojan Štine. Glavni direktor podjetja tovariš Ivan Kogovšek pa nam je dal dovoljenje, da lahko v prostem času iz odpadnega materiala izdelujemo ročke in ostale potrebne rekvizite. Za pomoč pri izdelavi ročk se moramo zahvaliti tudi tovarišem Karlu Čemažerju in Ivanu Žigmundu, livarjem iz livarne jeklene in sive litine, ki so prostovoljno odlili uteži za ročke, in veliki požrtvovalnosti nekaterih mladincev. Pohvalo zasluži tudi tovariš Jože Juretič, ki je ves prosti čas vložil v izdelavo rekvizitov. Tudi učenci Industrijske šole so pridno pomagali pri izdelavi rekvizitov, kakor tudi pri urejevanju prostora za treniranje. Povsod, kjer smo prosili za pomoč, so nas razumeli. Tako imamo danes napravljene ročke in druge rekvizite, na katere smo lahko ponosni.

Sekcija dvigalcev uteži je že pričela z rednimi treningi.

S. S.

DOPISNIK

Nikoli ne bi smeli biti vodilni, vodstveni in drugi tovariši tako zaposleni, da ne bi našli časa napisati članek ali Uredništvu sporočiti novico.

Juriš je pomagal

PO PRIPOVEDOVANJU FRANCA GABRA
NAPISAL FRANC VODNIK

Po sedmih dneh burnih in napornih bojov III. bataljona Vojkove brigade v gozdovih Jelovce smo se lačni in trudni odpravili v neznan smer. Končno smo pripeli v vas Dovče, kjer naj bi nekaj dni počivali. Komaj smo sedli in zatisnili oči, je prišlo sporočilo, da napadajo Cerčno SS policajci, ki jih dva bataljona naših borcev nista mogla zadrževati. Vedeli smo, kako važno je Cerčno za našo strateško in politično dejavnost, zato smo morali pohiteti tja. Skoraj popolnoma izčrpani smo hodili ves dan, da smo prispeli do Novakov. Niti sesti nismo smeli, saj bi to pomenilo popolno nesposobnost za nadaljevanje poti. Kako težko je, če je človek na smrt utrujen, a ne sme sesti.

Nadaljevali smo pot. Cerčno je bilo še daleč. Ko smo se približali vasi, je bilo čedalje bolj slišati puškarjenje. Kmalu smo bili na cilju. Samo oddahniti smo se utegnili in že je padlo povelje:

»Na juriš gremo!«

Borci, vsi trudni in mlahavi od dolge poti smo mehanično prišli za puške. Noge so se nam od prehojene poti tresle, a vendar smo se pognali naprej. Pred nami je bil skrajno neugoden teren za juriš — sama čistina. Jasno je bilo, da bi nas SS policija ob vsaki preuranjeni potezi s svinčenkami kosila kot travo. Kljub temu nismo oklevali. Pognali smo se proti

Športna šola za vsakega

Glede na nagli razvoj našega športnega društva in na to, da se kolektiv tovarne želi ukvarjati s športno rekreacijo, ima pa nezadostne izkušnje in premalo vpogleda v teorijo telesne vzgoje, smo se odločili, da bi v športni rubriki posredovali našim bralcem nekaj osnovnih napotkov. Pri tem se bomo v glavnem posluževali gradiva iz knjige »Teorija telesne vzgoje in športnega treniranja« profesorja Draga Ulage.

Za človekov razvoj in za njegovo normalno zdravstveno stanje je neogibno potrebno, da se redno giblje. Pod vplivom zahtevnejšega dela se organi spreminjajo, rastejo, krepijo in večajo. Prilagodijo se na nove obremenitve, telo se »utrudi«.

Primerna raba organov je človeku v prid, neraba in zloraba pa v škodo. Redne in primerne telesne vaje so slehernemu človeku neogibno potrebne, ker vplivajo na gibalni aparat (mišice, okostje in sklepe), srce z ožiljem, kri in krvotvorne organe, dihala, centralni živčni sistem in prebavila.

VPLIV TELESNIH VAJ NA MIŠICE

Zaradi živčnih impulzov so mišice neprestano v stanju določene napetosti ali tonusa, ki ga je možno s sprostitimi vajami ali masažo zvišati.

Delo mišic ni odvisno samo od močnejših ali šibkejših živčnih dražljajev, temveč tudi od »notranjega odpora proti skrčevanju«. Ta odpor imenujemo žitkos (viskoznozt). Ogrevanje zmanjša viskoznozt, utrujenost pa poveča.

S sistematičnim treniranjem dosežemo: 1. mišice se odebelijo (hipertrofirajo), mišična vlakna se razvijajo, pomnoži vezivo in izpopolni mrežo krvnih lasnic. 2. mišica bolje gospodari s kisikom (koeficient koristenja je večji). 3. Poveča se živčno-mišična občutljivost. 4. Zniža mišični tonus (napetost). 5. Izboljša se kemična sestava mišice: poveča se količina glikogena, kreatina in drugih spojin.

Različne telesne vaje učinkujejo na mišice različno. Razlikujemo vaje za moč, za raztezanje in za sprostitvev. Da bi si mišice kar najbolj okrepili, moramo delati vaje brez orodja: skakanje, hiter tek navkreber itd. Vaje na orodju: plezanje po vrvi, vaje na ribstolu itd. in vaje z orodjem: dviganje bremen, suvanje kroglice itd. Obremenitev mora biti izmenoma srednja, velika in največja. Vadbama mora biti raznovrstna! Redno delamo tudi vaje za raztezanje in sprostitvev mišic.

Pritezna sila trenirane mišice na 1 cm² njenega preseka znaša 9,7 kg, netrenirane mišice pa oca 6 kg, kar se lahko v nekaj mesecih znatno spremeni, oslabi ali okrepi. Rast mišičja je v tesni zvezi z rastjo srca in živčnega sistema.

Športni drobiz

ODBOJKA

Dne 15. decembra so imeli občni zbor odbojkarji. Pregledali so rezultate dosedanjega dela, ki zaradi objektivnih vzrokov niso zadovoljili. Sprejeli so plan za letošnje leto, ki predvideva redne treninge in nastope. Za predsednika sekcije je bil izvoljen tov. Jože Koznelj.

STRELSTVO

Dne 25. decembra so se zbrali litostrojski strelci. V preteklem letu so imeli težave s streliščem, kljub temu pa so imeli bogat program. Novo izvoljenemu upravnomu odboru se v letošnjem letu odpira več možnosti za rešitev problemov glede prostora, treningov in podobno. Potrebna je predvsem tesnejša povezava s terenskimi organizacijami, posebno z rezervnimi oficirji in člani ZB, s katerimi bi skupno trenirali ter reševali marsikatero probleme.

Videti je torej, da bo strelstvo v naši tovarni imelo v tem letu več pogojev za množičnost in kvaliteto. Družino bo še naprej vodil tov. Ivan Ambrožič.

IZ DELA ORGANOV ŠDL

Po sklepu Izvršnega odbora ŠDL sta ustanovljeni gospodarska in propagandna komisija. Pričakovati je, da bo njihova aktivnost močno vplivala na aktivizacijo celotnega društva.

PLANINCI

Vabimo vse člane Planinskega društva Litostroj in vse ostale člane delovnega kolektiva, da se udeležijo občnega zbora društva, ki bo v torek, 7. februarja ob 17. uri v mali kino dvorani Industrijske šole Litostroj.

SKAKALNE TEKME ZA POKAL KONGSBERG

Dne 4. februarja bodo na 70-metrski skakalnici v Šiški skakalne tekme za pokal Kongsberg, ki ga organizira SK Enotnost. Nastopali bodo najboljši skakalci alpskih dežel. Istega dne bodo tudi skakalne tekme za mladince v Logatcu, na 50-metrski skakalnici.

JU-DO

Izvedeli smo, da se izdelava blazine bliža kraju. Judoisti jo pričakujejo konec januarja. Pričetek tečaja za judo bo objavljen pravočasno.

Naši pokali

Nepričakovani uspehi

Atletika dobiva na Industrijsko kovinarski šoli vedno več pristašev. Posebno letošnje jesen je to panogo vzbujalo mnogo fantov, ko jo je začel uvajati tov. predavatelj Keber pri telovadnih urah.

Tako so fantje vadili dvakrat tedensko, razen tega pa so tudi druge dni v tednu uporabili svoj prosti čas za treninge. Zato ni čudno, če smo v letošnji sezoni dosegli nekaj zavidljivih uspehov.

Udeležili smo se srednješolskega prvenstva, kjer so se najbolj izkazali Svenšek in Prelesnik v metu krogle ter Popek v teku na 100 metrov.

Na sindikalnem občinskem prvenstvu v krosu smo zmagali pri članih ter mladinskih ekipno in posamezno. Seveda ni nihče pričakoval, da bomo zmagali tudi pri članih, zato smo tega uspeha lahko še tembolj veselili. Prireditelj tekmovanja je bilo SD Litostroj.

Najboljši rezultati posameznikov v sezoni: tek na 100 m — Popek: 12,3; Mozetič 12,9; tek na 1000 m — Nose 2:48,0; Gobec 2:52,0; met krogle — Prelesnik 13,39 m; Svenšek 13,35 m; skok v višino — Nose 160 cm; Gobec 150 cm; Klemenčič 147 cm; skok v daljino — Rupnik 5,30 m.

Mislil, da bomo s trdno voljo pod strokovnim vodstvom predavatelja Kebra dosegli v prihodnji sezoni še več uspehov.

Ivan Gobec

Slaboten sem in šport me ne veseli. Zato se zapiram v sobo, kjer samo berem in pišem. Napačno ravnam, to vas lahko pripelje do tragedije! Ali ne veste, da organi, ki so trajno izven rabe, okrnijo? Postanite član ŠDL, pa se vam ni treba bati nesreče!

Razgledi po terenu

ZDRUŽITEV OBČINE ŠENTVID S ŠIŠKO

Enakomeren gospodarski razvoj

Decembra lani so na zborih volivcev in zborih proizvajalcev občine Ljubljana-Šiška volivci razgibano razpravljali in sklepali o združitvi občin Ljubljana-Šentvid in Šiška, dokončno pa je bil sprejet sklep o združitvi na seji obeh zborov občine Ljubljana-Šiška dne 26. 12. 1960. Enak sklep je sprejel tudi ObLO Ljubljana-Šentvid.

Vsi ti sklepi so bili sprejeti na podlagi daljšega razmišljanja in ugotavljanja vzrokov, ki so narekovali tako združitve. Nadaljnje spremembe v procesu uvajanja socialističnih družbenih odnosov, ki spreminjajo odnos neposrednih proizvajalcev do proizvodnih sredstev, pravica neposrednih proizvajalcev, da razpolagajo in upravljajo s presežki dela, decentralizacija in demokratizacija gospodarskega in družbenega življenja z uvedbo komercialnega sistema, so povzročile bistvene spremembe, ki terjajo, da postanejo komune samostojne gospodarske in družbene enote.

Danes prevzemajo komune vso skrb za reševanje gospodarskih, komunalnih, kulturnih, socialnih, zdravstvenih, šolskih, športnih, stanovanjskih in drugih problemov na svojem območju.

Osnovna stališča, ki so se upoštevala pri razpravi o združitvi obeh občin, so bila naslednja:

Za nadaljnji razvoj in samostojno funkcioniranje komune v gospodarskem in družbenem življenju je potrebno, da obsega komuna tolikšno področje in takšno število prebivalcev, da je možno v komuni smotrno in plodno organizirati vsa področja dejavnosti in družbene službe.

Razvoj gospodarstva v naši državi, predvsem industrije, je zelo izpremenil, posebno v zadnjih letih strukturo dejavnosti prebivalstva, tako da se le manjši del prebivalstva ukvarja s klasično kmetijsko proizvodnjo. Zato bo potrebno, da se poveča kmetijska proizvodnja z njeno pospešeno modernizacijo. Modernizacijo kmetijski proizvodnih sredstev pa bodo lahko uspešno uvajale predvsem tiste komune, ki bodo razpolagale z zadostno ekonomsko močjo tudi v drugih gospodarskih panogah. Nasprotno temu pa si bodo morale industrijsko razvite komune zagotoviti določena kmetijska zaledja zaradi preskrbe prebivalstva.

Bistvene važnosti pri preobrazbi kmetijstva pa je tudi politični in kulturni vpliv razvitih centrov na zunanja področja. Tako bo

razmeroma široko in manj razvito zunanje področje doseglo osrčje mesta Ljubljane, ki bo s svojo visoko razvito kulturo, prosvedo, z izpopolnjenim gospodarskim sistemom in politično dejavnostjo prenašalo te napredne vplive navzven in omogočilo s tem hitrejši razvoj proizvajalnih in družbeno političnih sil obrobnega območja. Na temelju teh ugotovitev so pristopile k združenju tudi občini Ljubljana-Vič in Dobrava, občini Ljubljana-Moste in Ljubljana-Polje ter občini Ljubljana-Bežigrad in Ljubljana-Črnuče.

Združitve občin Ljubljana-Šentvid in Šiška ni rezultat slučajnega hotenja subjektivnih sil, temveč je v tem času nujna politično in ekonomsko utemeljena posledica razvoja našega družbenega sistema, pogojenega s hitrejšim razvojem v bodoče. To spremembo je še posebno narekovalo novo obdobje petletnega perspektivnega plana, čigar bistvo je tudi v nadaljnjem oblikovanju komunalnega sistema.

OBSEG IN VRSTA POVRŠIN ZDRUŽENIH OBČIN

Občina Ljubljana-Šentvid obsega 6.809 ha zemljišč z 12.422 prebivalci (1,8 prebivalcev na 1 ha) in ima večje površine za nadaljnji razvoj kmetijske proizvodnje. Občina Ljubljana-Šiška pa obsega 1.097 ha zemljišč s 15.823 prebivalci (24 prebivalcev na 1 ha) z močno razvito industrijo ter ostalimi dejavnostmi.

Z združitvijo ima sedaj občina 7.900 ha površine z 38.265 prebivalci (5 prebivalcev na 1 ha). Očih površine je 47% obdelovalnih zemljišč, 44% gozdnih površin, 3% pašnikov ter 6% nerodovitnih površin, kjer so vključene tudi vse zazidalne površine.

Z združitvijo se je bistveno spremenila tudi struktura prebivalstva. Medtem ko je bilo do sedaj v občini Ljubljana-Šentvid 36% kmečkega prebivalstva in v občini Ljubljana-Šiška le 3%, ima sedaj združena občina 14% kmečkega prebivalstva. S tem je nova občina po strukturi izenačena z nekaterimi zelo razvitimi deželami, s katerimi jo lahko primerjamo glede na to, ker je nova občina industrijsko-kmetijska s skoraj 50% obdelovalnih površin.

GOSPODARSKI RAZVOJ IN ŠTEVILO ZAPOSLENIH

V občini Šentvid je predstavljala industrija 65%, obrt 13%, kmetijstvo 9% in gradbeništvo

8% celotnega bruto proizvoda v gospodarstvu. Vse ostale gospodarske panoge pa so zastopane z 1 do 2% pri celotnem bruto proizvodu.

V občini Šiška je imela industrija 63%, obrt 10%, promet 9%, trgovina in komunala pa s 6%, gradbeništvo s 5% celotnega bruto proizvoda.

V združeni občini je sedaj dosežena bolj enakomerna udeležba posameznih gospodarskih panog razen industrije, ki bo s 64% še vedno predstavljala najmočnejšo gospodarsko panogo.

Z združitvijo obeh občin je doseženo tudi ekonomičnejše sorazmerje zaposlenih. V občini Šentvid je bilo zaposlenih 29% skupnega števila prebivalstva, v občini Šiška pa 37%, v združeni občini pa je zaposlenih 34,5% vseh prebivalcev. Na ta način bo območje dosedanje občine Šentvid tudi v bodoče kot vir delovne sile, ki bo s pospešeno modernizacijo kmetijske proizvodnje hitreje preoblikovala danes še pol kmečkega delavca v industrijskega delavca.

Združitve obeh občin, kot dveh enakovrednih komunalnih skupnosti, ima torej osnovni namen še nadalje razvijati in utrjevati naš komunalni sistem in ustvariti tako skupnost proizvajalcev in potrošnikov — komuno, ki bo v svoji ekonomsko-socialni zaokroženosti omogočila čim hitrejši razvoj gospodarske in družbene dejavnosti.

S-e

Otrok, gospa in starka

Pred trolejbusno postajo na Djakovičevi cesti je stala kopica Litostrojčanov. Stal sem med njimi in čakal zamudniško trolo, Končno smo jo dočakali. Zaškrpale so zavore, vrata so se treskoma odprla in v avtomobil se je neurejeno vsul roj naših ljudi.

Prerivali so se, suvali, pehali in želeli dobiti najboljše sedeže. Pri konduktoru je stala neka Litostrojčanka z devet- do desetletnim otrokom. Plačala je dve vozovnici, takoj nato pa ošinila s svojim pogledom sedeže. Ko je opazila, da je še nekaj prostora, je zadovoljno potisnila svojo punčko naprej. Sedli sta.

V trolejbus je stopila starka. Z uvelimi rokami je prišla držaj in se počasi utrjeno približevala litostrojski gospe z otrokom. Pred njima je obstala. Trolejbus je potegnil. Zapodil se je po dolgi ravni cesti. Poskakoval je nad kotanjami, nato ostro zavijal, sunkovito zaviral in spet drvel naprej.

Starka je stala pred sedežem, na katerem je sedela punčka. Lovila je ravnotežje, se oprijemala zdaj tega, zdaj onega držaja in klecala. Gospa z otrokom pa je sedela in obe sta

kar preveč zavzeto gledali skozi okno.

Ze pri Figovcu je potisnila gospa v roke svoji hčeri vozovnico z namenom, da bi stara žena videla, češ za hčer sem plačala in ima tudi pravico sedeti. Izziivalno ji je pogledala v oči, in se samozavestno nasmehnila; povsem isto je storila njena hči.

V JANUARJU:

- 16. in 17.: italijanski film OBICAJNO NEPOZNANI LOPOVI
- 17. ob 8. uri nastopa glasbeni ansambel »Beneški fantje«
- 18. in 19.: ameriški vistavision film TETOVIRANA ROŽA
- 20., 21. in 22.: ameriški barvni vistavision film SMESNI OBRAZ
- 23., 24. in 25.: ameriški barvni cinemascope film VISOKI TUJEC
- 26. in 27.: jugoslovanski film KOTA 905
- 28. in 29.: ameriški barvni cinemascope film VICITA
- 30. in 31.: ameriški barvni cinemascope film TROJANSKA HELENA

V FEBRUARJU:

- 1. in 2.: ameriški kriminalni film KRIVO OBTOZEN
- 3., 4. in 5.: italijanski barvni cinemascope film BEATRICE CENCI
- 6. in 7.: italijanski cinemascope film ZDRAVNIK IN MAZAC
- 8. in 9.: francoski vistavision film KOCKAR
- 10., 11. in 12.: ameriški barvni vistavision film CLOVEK, KI JE PREVEČ VEDEL
- 13., 14., 15. in 16.: ruski film IVAN GROZNI — I. in II. del

MATINEJE:

- 15. jan.: ameriški barvni film BORBA ZA POSEST
- 22. jan.: domači film TAKA PESEM VSE OSVAJA
- 29. jan.: barvna risanka KUHAJ LONCEK
- 5. febr.: barvni film LJUDJE IN VOLKOVI
- 12. febr.: dokumentarni film CLOVEK IN OVCA
- 19. febr.: jug. barvni film MIHAJLO

SPREJEMANJE STRANK NA NAŠI OBČINI

Občinski ljudski odbor Ljubljana-Šiška je sprejel odlok o določitvi novega delovnega časa svojih upravnih organov ter s tem omogočil, da bodo lahko člani našega kolektiva opravili svoje posle tudi izven rednega delovnega časa.

Od 1. septembra do vključno 31. maja je delovni čas na občini za sprejem strank ob ponedeljkih, sredah in petkih od 8. do 12. ure, ob sredo pa tudi od 14. do 18. ure.

Od 1. junija do vključno 31. avgusta dopoldne ob dnevih in času kot je zgoraj navedeno, ob sredo pa v popoldanskem času od 17. do 19. ure.

S-e

21. SEJA ZBORA PROIZVAJALCEV

Dne 6. januarja je bila v mali kino dvorani Litostroja 21. seja Zbora proizvajalcev ObLO Šiška, na kateri so razpravljali o stanju in razvoju obrti v občini.

OB ROBU MLADINSKEGA SESTANKA

»Al' se gremo polit'ko al' fabr'ko?«

Te dni smo dobili dopis mladince P. P., ki je v svojem poročilu o mladinskem sestanku v svoji proizvodni enoti med drugimi zapisal tudi tole:

»Nato so nekateri mladinci izrazili svoje nezadovoljstvo s svojimi nadrejenimi, češ da ti ne ravnajo pravilno z njimi. Izjave mladincev smo podčrtali. Naša organizacija bo skušala z najkrajšim in najpravičnejšim načinom odpraviti in preprečiti morebitne bodoče napake.«

Take in podobne izjave se vse češče slišijo na mladinskih sestankih in prav je, da jim tudi mi posvetimo potrebno pozornost. Za jasnejšo podobo tega problema navajamo še resničen primer, ki se je pred nedavnim zgodil v naši tovarni:

K svojemu mojstru je prišel mladinski funkcionar in ga prosil, če sme zapustiti svoje delovno mesto, ker ima važen sestanek. Mojster je pogledal povabilo za sestanek, potem pa je ogorčeno vzkliknil: »Ja hudiča — al' se grema polit'ko al' fabr'ko.«

Prav je, da gre mojstru za proizvodnjo, da želi povečati storilnost, da želi imeti pri strojih čim več produktivnih ljudi, vendar pa ne razumemo, da ne doume ali pa noče dometi vrednosti političnega dela in pomena vzgoje mladine, zlasti še, če gre za vidnejše mladinske politične delavce.

Narobe bi bilo, če bi posploševali »proizvodno demokracijo«, vendar pa bi se nad nekaterimi primeri moral del vodstvenega kadra resno zamisliti.

O upravičenosti nekaterih svojih zahtev pa mora misliti seveda tudi mladina, ki včasih terjata tudi kaj takšnega, čemur ni dorasla.

SODOBNO GOSPODINJSTVO ŠT. 9—10

Izšla je dvojna 9. in 10. številka »Sodobnega gospodinjstva«, ki ima 64 strani zanimivega in poučnega branja s področja gospodinjstva in potrošnje.

Tako beremo v njej prispevek o delu Stanovanjske skupnosti Ljubljana-Tabor, ki je v skromnih razmerah uspela organizirati zelo široko dejavnost.

Revija »Sodobno gospodinjstvo« je izdajal doslej Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, Gradišče 2. Deveta in deseta številka te revije pa sta zadnji. Odslej naprej bo založba CZNG izdajala posebno zbirko z naslovom »Mala potrošnikova knjižnica«, ki jo članom našega kolektiva toplo priporočamo.

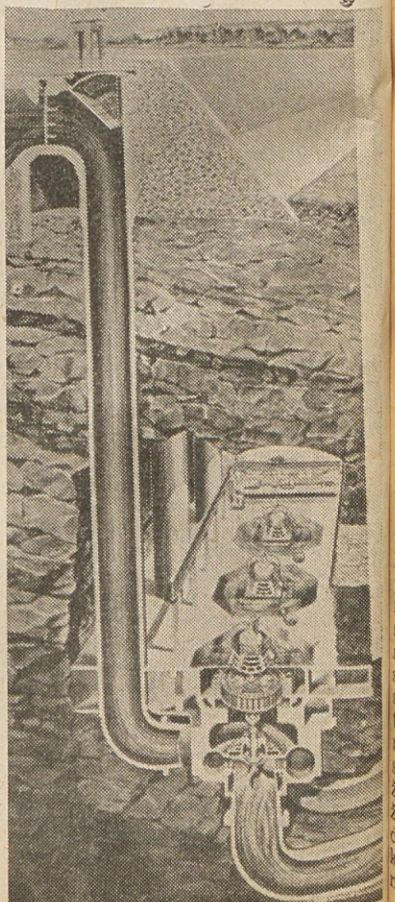
TURBINE PO 200.000 KM

Lep primer za ilustracijo švedske turbinske proizvodnje pa so Francisove spiralne turbine za hidroelektrarno Stornorrfors. Izdelala jih je tvrdka NOHAB za padeč 75 m in največjo jamčeno moč po 200.000 KS. Turbine veljajo hkrati kot največje te vrste na svetu. Najbolje predstavimo njihovo gigantsko velikost z nekaj merami:

premer gonilnika	5.200 mm
višina gonilnika	3.000 mm
premer gredi	1.150 mm
vstopni premer v spiralo	6.500 mm

Gonilnik z lopatami iz legirane jekla s 13% kroma in 1% niklja je težak blizu 70 ton. Varjen je po postopku, o katerem bomo brali kasneje. Varijeni so tudi vsi večji sestavni deli turbine kot dvodelni turbinski pokrov, obroč vodilnika, predvodilnik in spiralni okrov. Le-tega je bilo mogoče sestaviti šele v hidroelektrani. Doma so posamezne dele plašča samo odrezali iz jeklenih plošč debeline do 45 mm, jih upognili in jim robove pripravili za varjenje. Medsebojno so segmente spirale zavarili na terenu in jih tudi privarili na predvodilnik. Za pregled šivov so uporabljali röntgen in ultrazvok.

(Nadaljevanje na 9. strani)

Leopold Šolc Švedske turbine in hidroelektrarne

Posebnosti iz turbinske proizvodnje in nekaj zanimivih opažanj v hidroelektrarnah

VODA JIM DAJE ENERGIJO

Švedsko bogastvo vodne moči najbolje prikažemo z okoliščino, da bi lahko tamkajšnje reke na leto dale skoro prav toliko energije kot reke Jugoslavije, ki je znana kot država, ki jo je narava izredno obdarila z »belim premogom«. Ob pogoju, da bi vse naše reke na prikladnih mestih vodili skozi turbine, bi v letu s povprečno količino padavin lahko dobili približno 66.000 milijonov kilovatnih ur —, švedske reke bi dale samo slabo desetino manj! Med energetskima gospodarstvom obeh držav pa je vendar velika razlika. Ne samo v količini proizvedene energije, ki je potrebna Švedska zaradi visoko razvite jeklarske in kemične industrije mnogo več kot mi, temveč tudi v razmerju med proizvodnjo hidroelektrarn in termoelektrarn. Medtem ko pri nas število kilovatnih ur iz hidroelektrarn le lahko prekaša energijo termoelektrarn — v letih 1947 in 1948 in od 1951 do 1953 so hidro-

elektrarne dale celo manj — krije Švedska kar 96% svojih energetskih potreb s hidroelektrarnami! Tej energetski politiki hoče Švedska ostati zvesta tudi v bodoče, zaradi česar vzporedno s potrošnjo večja tudi instalirano moč hidroelektrarn. Ta že presega 7.000 MW in z njimi Švedska izkorišča nekako 42% energetskega potenciala svojih rek.

Južna področja Švedske so pa energetska že povsem izčrpana, sever ima še mnogo neukročenih voda. Velike nove hidroenergetske objekte projektirajo in postavljajo zato samo še na severu in jih z daljnovidni ogromni dolžin in napetosti do 380.000 V povezujejo z industrijskim jugom.

Pretežni del strojne in mehanske opreme za hidroelektrarne si je izdelala Švedska sama, le sem in tja je nekaj opreme tudi uvožila, bodisi zaradi prezasedenosti lastnih podjetij in časovne stiske, bodisi zaradi vpliva na cene svojih proizvajalcev. Povsem razumljivo je, da se je spričo mnogih in vedno odgovornejših naročil med drugimi zadevnimi industrijami razvila do zaviranja vredne višine tudi proizvodnja vodnih turbin. Z njo se ukvarja-

ta — kot je »Litostroj« že poročal — dve podjetji: NOHAB in KMW.

Če hočemo govoriti o posebnostih švedske turbinske proizvodnje, potem omenjenih dveh tvrdki ni treba obravnavati ločeno. Ob ogledu švedskih hidroelektrarn obiskovalec namreč z začudenjem ugotovi, da obe tvrdki — čeprav si med seboj konkurirata in pripadata različnim koncernoma — konstruirata in izdelujeta turbine povsem enako. Ni torej mogoče pokazati na določene posebnosti, ki bi bile lastne samo prvemu ali drugemu podjetju. Iste posebnosti so pomembne za oba proizvajalca!

Vzrokov za to je več: prelivanja strokovne delovne sile iz podjetja v podjetje, pogosto sodelovanje obeh podjetij pri izdelavi opreme za iste hidroelektrarne, težnje projektantov po poenotenju in ne nazadnje visoka strokovna raven kupcev. Kar pa na Švedskem izkušnja potrjuje kot dobro in zanesljivo za obratovanje, postane standard ali tudi nepisan zakon, ki ga morata na zahtevo kupca spoštovati tako projektant kot izdelovalec.

Prišel med vas je dedek Mraz

Veseli in poskočni zvoki harmonike oznanjajo prihod dedka Mraza. Otroci, nestrpni od pričakovanja, upirajo svoje poglede proti vzhodu, kjer spremstvo dedka Mraza pozdravlja otroke, ki so naredili gost špalir v čast težko pričakovanega Dedka. V trenutku, ko se le-ta pojavi med vrati, pozabijo na vse. Nevidna moč jih vleče k njemu, vsak si želi njegovega objema, stiska njegove roke, vsak mu želi izreči dobrodošlico. Toda, ojej, tu je še medo Brundo! Za hip je malčkom pošla sapa. Kaj pa sedaj? Toda strah kmalu preide. Dobri Medo jim radodarno nudi bonbonov, jim sega v roke in veselje je na višku. Dedek si s težavo utira pot skozi kopico otrok in ko mu končno uspe stopiti na oder, otroški živčav počasi poje. Z odprtimi usti poslušajo malčki pozdravni nagovor dedka Mraza, nato pa mu najbolj »korajžni« zdeklamirajo svoje pesmice, ki so se jih naučili prav za to priložnost. Končno nastopi veliki trenutek. Dedek Mraz se s svojim spremstvom počasi približuje kupu daril, ki jih poklanja svojim ljubljencem. Otroški prisrčni »hvala« je vreden truda, vloženega v priprave za to praznovanje. Čas je odmerjen in hitro beži. Ko se Dedek poslavlja, mu vsi želijo srečno pot in na svidenje. Obljubljajo mu vse, kar si želi. Mimogrede ušcipne tega za lička, drugega za nosek in marsikatero otroško oko je solzno od sreče. »Dedek Mraz, na svidenje! Zopet pridi, saj bom pridni!« Pristrčno in iskreno slovo.

Takšnih in podobnih sprejemov in obiskov je bilo mnogo. Žal pa je bilo med vsemi temi lepimi trenutki tudi nekaj obžalovanja vrednih. Mar nekateri starši res tako slabo poznajo svoje otroke? Čemu jih s silo polagajo v naročje medveda, če se ga tako zelo bojijo? Čemu jih po sprejemu darila vlečejo domov? Morda pa malček le ni prišel samo po darilce? Takšna vzgoja je obžalovanja vredna.

Posebno lepo so se pripravili na prihod dedka Mraza v naših pionirskih koticah. Najlepše pa je bilo v otroškem vrtcu terena Litostroja. Toliko veselja, smeha in toliko sreče, toliko očarljivih otroških pogledov in vsega lepega je bilo, da to srečanje zares ne more utoniti v pozabo.

Letos je bil prvič v naši obči-

Dedek Mraz v veliki kino dvorani Litostroja

ključek, ko je šolska mladina, predvsem iz šole v Zg. Šiški, brez nadzorstva navalila na dedka Mraza in njegovo spremstvo, in ga dobesedno oropala. Niti medved, niti prošnje in rotnenje niso pomagale in si je moral Dedek s spremstvom s silo utreti pot skozi obroč nekaj sto otrok. Razen tega so mu izpulili brado, sneli

Dedek Mraz v šoli »Hinka Smrekarja«

ni organiziran tudi sprevod dedka Mraza, ki je sorazmerno dobro uspel. Poglavlje zase pa je bil za-

kučmo, poškodovali kožuh in ga vrgli z odra. Dogodek, ki nedvomno meče čudno luč na srčno kulturo nekaterih staršev, a tudi na obseg avtoritete, ki jo dopuščajo prosvetnim delavcem nekateri šolski ukrepi.

V bodoče bo treba nujno spremeniti sedanji način praznovanja, če nečemo, da zgreši svoj pravi pomen.

Za organiziranje prireditve in podporo gre posebna hvala vsem maloštevilnim članom sindikata, ki so poskrbeli, da je to praznovanje, vsaj pri nas, tako lepo uspelo. F. R.

Ustanovili smo Občinski odbor LT

Dne 11. decembra 1960 smo se zbrali v Šercerjevem domu člani ljudske tehnike občine Ljubljana-Siška in izvolili občinski odbor LT.

Naloga odbora bo predvsem v tem, da bo skrbel za razvoj ljudske tehnike v občini, za pravilno razdelitev sredstev, ki jih bo dal na razpolago Občinski ljudski odbor, kakor tudi za njihovo pravilno uporabo v klubih LT. Stalno bo v zvezi s strokovnimi in političnimi organizacijami, ki naj bi bile svetovalec pri delu LT na terenu.

Nedvomno bo občinski odbor LT pomagal osnovnim šolam v naši občini pri izpolnjevanju programa tehnične vzgoje mladine. Tu bo lahko sodeloval tudi pri sestavi učnih načrtov in iskal skupno s predavatelji tehnične vzgoje nove

oblike dela. Za strokovno pomoč krožkom LT na šolah pa bo lahko nudil tudi svoje predavatelje.

Da bi bila povezava s podjetji čimboljše in dejavnost LT čimbolj množična, smo se na občnem zboru odločili, naj se v občinski odbor vključijo tudi člani delovnih kolektivov, kjer še nimajo kluba LT. Iz Litostroja sta bila izvoljena v odbor dva člana.

Morda vsi Litostrojčani še ne vedo o dveh dejavnostih LT v našem podjetju: o Avto-moto društvu in Radioamaterskem klubu na industrijski šoli. Potrebno pa bi bilo delo le-teh poživiti, saj ima n. pr. Radioamaterski klub na ind. šoli na razpolago že precej materiala. Ko bomo našli še primeren prostor, bo ob pomoči občinskega odbora LT delo mladih radioamaterjev prav gotovo zaživelo. F. A.

DELAVSKI TURIZEM V LETU 1961

Naš namen — naš okvirni plan: Izleti — Otroške kolonije ob morju — Povečanje števila uporabnikov naših počitniških domov!

Zato Vas vabimo, da štedite!

S 15. januarjem 1961 pristopite k obročnemu plačevanju za stroške oskrbine. Potrebne izjave za te odtegljaje dobite v Kadrovski službi in pri vseh referentih za oddih, pri sindikalnih podružnicah.

OBČNI ZBOR POČITNIŠKE SKUPNOSTI SINDIKALNEGA SVETA ŠIŠKE

Litostroj 25 % nočnin

Pred kratkim je imela Počitniška skupnost Občinskega sindikalnega sveta Šiške svoj občni zbor, na katerem so v razpravah in poročilih podali nekaj zanimivih misli in predlogov o prihodnjem delu skupnosti. PS je imela v letu 1960 v svoji organizaciji 27 članov — podjetij in ustanov. Le-ta so imela za svoje delovne kolektive na razpolago skupno 436 ležišč ali skupaj 44.652 nočnin. Ležišča so bila v glavnem pripravljena v Selcah, kjer so imela podjetja na razpolago po svoji želji oziroma potrebi od najmanj 2 (Elektromehanika, Invalidi) do največ 102 (Litostroj) ležišč. Žal kolektivi dodeljenih zmogljivosti niso izkoristili v celoti (to velja predvsem za predsezonski in posezonski čas), tako da je ostalo neizkoriščenih 25 % nočnin. Glede na vsakoletni porast števila koristnikov počitniških domov ter s tem vzporedno potreb po zmogljivostih zlasti v sezonskem času je PS kupila v Sel-

cah večjo hišo, ki so jo imenovali »Vila Šiška«, v kateri je 15 sob z 52 ležišči. V Kranjski gori ima PS svoj dom, v katerem je 6 sob z 20 ležišči. V Krilu pri Splitu pa so najeli 11 sob z 28 ležišči. Tako si je pridobila PS za potrebe delavskega turizma že znatne lastne zmogljivosti. Z največjim dodatnih ležišč v Selcah in Krilu pri Splitu ter pri nameravani otvoritvi še novih centrov bo lahko PS razširila svojo dejavnost ter zadovoljila naraščajoče potrebe delavskega turizma.

Med organizacijo in člani je prišlo večkrat do nesporazumov in nejasnosti, zaradi česar se je pokazala potreba po pravilih, ki naj bi urejala medsebojne odnose in dejavnost v organizaciji. Pravila so bila soglasno sprejeta.

Zaradi obilice dela v PS bo razen sedanje stalne administratorke nameščen še tajnik.

Letos namerava PS organizirati tudi piknik-izlete. Poglobiti in razširiti pa namerava zamenjavo sedanjih zmogljivosti med posameznimi PS in podjetji, tako da bo imel vsak član možnost večje izbire kraja za oddih.

Glede finančnega poslovanja je bilo iz blagajniškega poročila razvidno, da je imela PS v letu 1960 34.694.112 din dohodkov ter 34.626.783 dinarjev izdatkov, tako da znaša čisti dohodek 67.329 din. Nadzorni odbor je obširno poročal o pregledu finančnega poslovanja. Predlagal je nekaj izboljšav v okviru materialnega knjigovodstva in predlagal dosežanju odboru absolutorij. Izvoljen je bil nov odbor PS, kateremu je dal občni zbor nekaj smernic za bodoče delo.

Zastopnik turističnega društva iz Selca je v svojem pozdravnem nagovoru poudarjal pomembnost delavskega turizma za Selce z gospodarskega vidika ter podčrtal uspehe PS v zadnjih dveh letih. Povedal je, da je bilo še pred nedavnim v vseh Selcah le okoli 300 ležišč, danes pa jih je že 1.300. Selce so postale v sezoni že kar mala Ljubljana. Povedal je, da imajo Selčani zelo radi Slovence, in da vedo povedati starejši domačini, da je bila prva kopalka pri njih Pavla Resman iz Ljubljane. Diskutant so naglašali neekonomičnost težen predvsem malih podjetij, ki investirajo v razna popravila starih zgradb ali v nove gradnje znatna sredstva, pridobljenih zmogljivosti pa niti ne izkoriščajo. Za ta podjetja bi bilo koristno, da se vključijo v PS, saj je le-ta nosilec naprednejše oblike delavskega turizma.

Trenutno je izmed 65 sindikalnih organizacij v podjetjih na področju občine Šiška vključenih v PS 28 sindikalnih organizacij oziroma podjetij. Med ne vključenimi pa je žal še nekaj organizacij, ki sploh ne skrbe za letovanje svojih članov.

Občni zbor PS Občinskega sindikalnega sveta Šiška je pokazal doslej lep uspeh in se zaključil z zavestjo, da bodo v perspektivi njegovi uspehi še pomembnejši in koristnejši.

OBISKI NAŠIH MLADINEV

V decembru so trije člani našega mladinskega komiteja obiskali tovarno »Djuro Djakovič« v Slavnskem brodu in »Tomoš« v Koprju. V razgovorih s tamšnjimi predstavniki mladinske organizacije so pridobili marsikatero pobudno misel, ki jo bodo lahko s pridom presadili na domača tla.

Miha Trstenjak

Radi uživate alkohol? Preveč kadite? Presenetljivo je, kako vam lahko šport pomaga!

Tovarišice, bi hotele ohraniti lepo zunanost? Zelite, da bi bile bolj privlačne? Vključite se v naše športne panoge.

Dolgčas me utruja. Zdravilo: SD Litostroj!

Budi ti lahko rešiš življenje

Avtomobilske zavore so zaškripale. Prepozno! Top udarec — pred kolesa je omahnil človek. Čez nekaj trenutkov je že ležal v mlaki, lastne, tople, presunljivo dišeče krvi.

Nekdo je prisebno zavrtel telefon reševalne postaje. Zatulila je sirena. Že med prevozom v bolnišnico je zdravnik ugotovil, da

bo ponesrečencu potrebna precejšnja količina nove krvi... Tudi ti lahko rešiš življenje, če boš oddal svojo kri posebni ekipi, ki bo jemala kri v naši občini od 25. januarja do vključno 1. februarja. Zadnji rok je bil 19. januar, vendar sindikalni referent komisije Skrb za človeka še vedno sprejemajo nove krvodajalce.

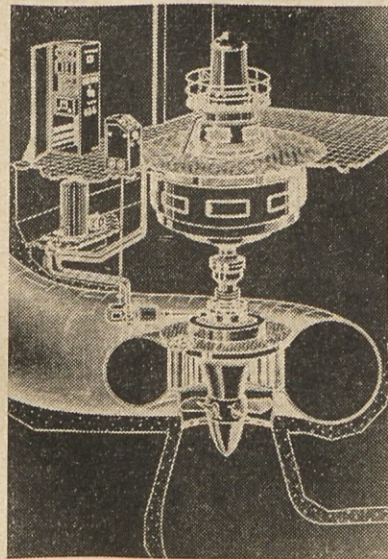
Vodilne lopate so odlite iz jekla, prav tako regulacijske ročice in vezice, ki jih povezujejo z regulacijskim obročem. Varnostni elementi vodilnika so vezice same, ki so globoko zarežane in se prelomijo, če vodilne lopate zaradi kakršnegakoli vzroka ne morejo slediti gibanju regulacijskega obroča. Vsaka vezica je opremljena s končnim stikalom, ki v primeru preloma signalizira napako strojniku.

Turbinski vodilni ležaj je samomazalen z rotirajočim rezervoarjem za olje, tako da za kroženje olja skozi ležaj ni potrebna posebna črpalka. Servomotorja sta pritrjena na samem turbinskem pokrovu, nosilni ležaj pa je v križu generatorja. Tega je dobavila generatorska tvrdka.

Presek turbine dokazuje izredno preprostost konstrukcije! Razločno kaže tudi posebnost, da je prostor nad gonilnikom razbrezmenjen enostavno z luknjami skozi gonilnik, torej na način, ki si ga Litostroj in z njim še marsikatera turbinska tvrdka dovoli samo pri najmanjših turbinah. S tem se NOHAB odreka možnosti naravnave osnega pritiska in poredno temperature nosilnega ležaja — razumljivo, saj nosilni ležaj ni njegova dobava! — Po drugi strani pa pomaga z vodo, ki pronica skozi gornjo rego, polniti stržen vrtinca sredi sesalne

cevi, ki lahko povzroča hude nevarnosti.

Spiralni okrov je vbetoniran le s spodnje strani, zgornja polovi-

ca je prosta. Na predvodilniku sloni betonski stožec, ki nosi generator. S tem je povsem jasno nakazana pot, po kateri mora temelj turbine prevzeti težo generatorja in dodatne osne obremenitve, ki jih povzroča turbina. Ta rešitev je pravo nasprotje nepre-

glednosti in negotovosti v pogledu prenosa osnih obremenitev, ki nastopata v primerih povsem zabetoniranih spiral in postavitev betonskih nosilnih konstrukcij za generator na spiralo samo.

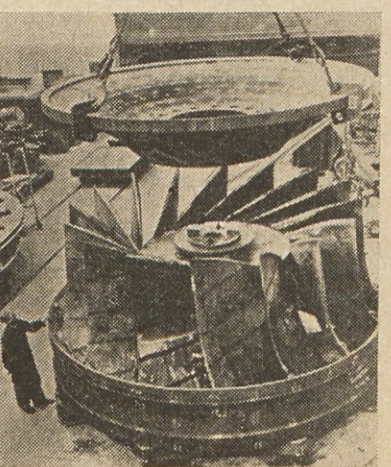
Turbino je mogoče montirati in demontirati samo z zgornje strani skozi stator generatorja. Zato je v turbinski jašek samo skromen dohod za strojnika. Dohod je zaprt z vrati, s čimer je turbina zvočno povsem izolirana od ostale strojnice.

Se ena zanimivost: kavitacijski šum v sesalni cevi, na moč podoben udarjanju kamenja na jekleno ploščo, nikogar ne moti. Če ni prizadet izkoristek turbine in če turbinski gonilnik ni poškodovan preko jamčene meje, kavitacija sploh ni kavitacija.

VARJENI FRANCISOVI GONILNIKI

Nenehno stremljenje po cenejši proizvodnji in po izboljšanju izkoristka je privedlo švedske izdelovalce vodnih turbin do tega, da so opustili vlivanje večjih Francisovih gonilnikov v enem kosu in ga nadomestili z varjenjem. Venec, pesto in posamezne lopate odlijejo ločeno, bodisi iz navadnega jekla, bodisi iz nerjavečega in dele nato medsebojno zavarijo.

Posebno zanimiv je postopek z lopatami samimi. Odlijejo jih v ravnih ploščah. Plošče natanko obrežejo po šabloni, vsako lopato nato obdelajo na kopirnem skobelnem stroju in ji dajo zahtevani profil. Površino grobo prebrusijo in lopato upognejo v hidravlični stiskalnici. Na upognjeni lopati še obrusijo vstopni in izstopni rob, ki mu pred upoginjenjem še ni bilo mogoče dati dokončne oblike, in obe krajni

ploskvi za stik z vencem oziroma pestom pripravijo za varjenje. Tako ima vsaka lopata že pred

sestavo gonilnika svojo natančno in dokončno obliko.

Medtem tudi že prestružijo pesto in venec po notranjih ploskvah, ki so kasneje v stiku s tekočo vodo in na katere je treba privariti lopate.

Gonilnik nato sestavijo in s šablonami ter posebnimi pripravami vsako lopato pravilno nameste, tako da kotli in izstopne širine ustrezajo zahtevam risbe. Začasni spojitvi vseh sestavnih delov, s pomočjo varjenja sledi dokončna zavaritev spojev. Po varjenju gonilnik razžare, nakar na karuslu prestružijo z zunanje strani pesto in venec na predpisane mere. Sledi še prebrusjenje in kontrola zvarov, poliranje lopat in notranjih ploskev pesta in venca ter izdelava vrtin za spoj z gredjo.

Varjenje seveda ni enostavno, zlasti ne, če gre za gonilnik iz nerjavečega jekla in znatne dimenzije, ker spajanih delov ni mogoče dovolj natančno predgreti. Švedske turbinske tvrdke so zato po temeljitih raziskavah v laboratorijih ter po skrbnih posvetih z livarskimi in varilnimi strokovnjaki nekako pred 4 leti razvile in patentirale poseben postopek varjenja Francisovih gonilnikov, ki omogoča izdelavo povsem zdravih in zanesljivih snov s

(Nadaljevanje prihodnjič)

Leopold Šolc

Skok na Švedsko

V noči od 20. na 21. junij se je Švedov polastila lahka mrzlica. Ljubezen do športa, prežeta z nacionalnim ponosom, jim ni dovolila zatisniti očesa. Zametnili so sicer sobe, toda niso legli k počitku, temveč sedli pred televizijske sprejemnike in opazovali borbo, ki jo je v New Yorku bil za svetovno prvenstvo njihov boksarski šampion Ingemar Johansson. Ob udarcih, ki jih je dal, se je vradostila vsa Švedska, ob udarcih, ki jih je prejel, vztrepetala. Črna, orokavičena pest amerikanskega tekmečca ni knokavtirala samo Johanssona, temveč moralno tudi milijone njegovih simpatizerjev, tako da je bil 21. junij na Švedskem dan ljudske žalosti. Izgubljeno svetovno prvenstvo je viselo nad ljudmi kot mora.

Johanssonov obraz ni podoben obrazu ostalih Švedov. Človek pogreša na njem duhovitosti in kulture v meri, ki odseva sicer z obrazov. Ne vem, ali mu ni bila naklonjena mati narava, ali je krivo boksanje. Vendar mož je popularen. Njegovo sliko lahko vidiš v vsakem izloženem oknu. Tu se z mišičasto postavo sklana preko računskega stroja domačega izdelka in ga priporoča kupcem, češ da na tak stroj tudi sam obračunava dohodke, ki mu jih prinašajo njegovi nastopi. Tam mu mična manekeka zavezuje kravato določene tvrdke, ki ji je Johansson edino naklonjen. Brije se samo s takim aparatom, umiva se samo s tem milom, nosi perilo samo te vrste, itd., itd. Skratka, mož je znal dobro izkoristiti svojo priljubljenost in bolj kot z obrazom dokazuje svoje švedsko poreklo z imenom in podjetnostjo. Pravijo, da si je nabral že toliko, da bo lahko do smrti živel v Švici, čeprav ne stopi več v ring.

Umetniški spomeniki pred starinskimi palačami dajejo poseben čar švedskim mestom

POVPREČJE JE 175 CENTIMETROV

Povrh podjetnosti krase Švede še druge vrline. Naj najprej omenim njihovo miroljubnost! Imajo sicer svojo vojsko in vojno industrijo, toda bojovati se jim ni bilo treba že nad 150 let! Poslednje vojno so menda vodili leta 1809 proti Napoleonu... Leta 1814 si je Švedska mirno pridobila Norveško z zamenjavo. Norveški je uspelo doseči svojo ustavo, toda morala je imeti s Švedsko skupnega vladarja v osebi kralja Karla XIII. Po devetdesetih letih so se Švedci in Norvežani močno sprli. Grozila je vojna. Zmagala pa sta razum nad nasilnostjo in miroljubnost nad sovraštvom. Namesto da bi segli po orožju, so se začeli pogajati in se leta 1905 dogovorili, da s personalno unijo prekinajo. Norveška je postala povsem samostojna država. V spomin na ta dogodek lahko vidiš v Karlstadu, glavnem mestu province Värmland, pred poslopjem, kjer so se pogajali, visok kip ženske, ki je pravkar prelomila meč in ki z nogo potli-

SKRIVNOST VISOKEGA STANDARDA

V mesto Vaesteraas, kjer je poleg z omenjene tovarne ASEA še nekaj druge industrije in tudi poizkusni atomski reaktor, sva dospela ob najlepšem vremenu, nekako ob 10. uri dopoldne. Na kolodvoru sva še srečala nekoliko ljudi, potem nikogar več. Kot da bi mesto pomorila kuga. Enostavno nikjer nikogar! Nikjer niti kakega postopača, nikjer kavarnarje, kjer bi sedeli ljudje pri kozarčku in pomenku. Bife, ki ga odkrijeva, je prav tako obupno prazen. Le sem in tja naju kak drvečič avto opozori, da življenje vendarle ni zamrlo. Tudi hotel, v katerem se naseliva in kjer je vse osebe na svojem mestu, dokazuje, da življenje teče svojo pot, svojo švedsko pot: vse mestece namreč dela!

Isto tišino med delovnim časom sva imela priložnost videti po drugih industrijskih mestih. Le upravna središča provinc, tako kot na primer Karlstad in Trollhättan, so kljub industriji bolj živahna.

Ko sva bila nekaj dni na Švedskem, nama je tamkajšnji standard prenehal biti samo teoretska postavka ali predsodek, s katerim sva dopotovala. Prepričala sva se, da je v resnici visok, čeprav ne povsem po naših pojmi. Nekega sončnega popoldneva se nam je celo prigugal naproti živ dokaz zanj v obliki dobrega okajenega gospoda okrog 50 let. Njegov steklen pogled in škrlatni nos sta ga predstavila kot zapito eksistenco. Začel naju je žicati za denar. — Dogodka bi si ne bil zapomnil, če ne bi bil gospod tako dobro oblečen, da njegova obleka prav nikomur in nikjer ne bi delala sramote...

Ko sva torej spoznala, da je standard v resnici visok, sva prazne ulice in lokale Vaesteraasa vzela v križni ogenj razpravljanja. Ugotovila sva, da so Švedci uporabili zelo enostavno formulo: delajmo vsi, delajmo čim več, delajmo vestno! Temu navodilu tako ustrezajo švedski človek s svojo marljivostjo in vestnostjo, da ne več, ali so taki postali zaradi recepta, ali je recept tak zaradi njih.

Ugotovila sva še, da soodloča pri standardu tudi štednja. Šved se odreka neštetim drobnim užitek, ki so po našem mnenju nujna sestavina standarda. Ne pozna dnevnih dveh decijev, niti črnih kav in posedanja po kavarnah. Kavarn v našem smislu besede niti ni. Če že gre v lokal, potem gre zaradi potrebe, ne zaradi luksuza. V kino ne hodi pogosto, ženo pelje ven na večerjo poredkoma, ker so v hotelih cene tako zasoljene, da bi z zneskom za večerjo v dvoje in za nekaj pijače lahko živela doma teden dni. Šved živi doma, ne na ulicah ali v lokalih, in štedi. Za prišteden denar si mehanizira gospodinjstvo, kupi televizor, avto, hišo... Le ob sobotah mu včasih malo spodrsne.

PRESNETE ŽENSKE

Očitali so mi, da sem Španke opisal preveč natanko. To sem napravil namenoma. Opis je pomenil priznanje, priznanje je že pol opravičila za krivdo, da spadam pač med tiste redke potnike, ki v tujini tudi ženske pogledajo. Vem, večina gre neprizadeto mimo njih in jih niti ne opazi...

Na Švedskem zatorej tudi nisem ostal ravnodušen do te vrste opazovanj. Kako bi tudi mogel spregledati velesilo treh milijonov in šest sto petdeset tisoč žensk, kar je približno pol prebivalstva?

V naprej me je o njih informiral že slučajni sopotnik na vlaku med Hannoverom in Hamburgom. Bil je manjši industrijalec in spadal je med tiste ljudi, ki se vozijo v 1. razredu in s katerimi lahko govoriš o nemškem gospodarskem čudežu ali pa o ženskah. Pravzaprav bolj poslušas kot govoriš, kajti ti gospodje so v nemščini strašno zgovorni.

Njegovo pripovedovanje o silnem ognju severnih žena ni bilo prepričljivo in dokaz, ki ga je zanj navedel, je bil zgrešen. Priporočil mi je namreč, naj si v Stockholmu vtaknem v žep fran-

coski časopis, se sprehodim po ulicah, pa bom videl, kaj bo. S tem priporočilom se je gospod dotaknil vprašanja, ki me ni zanimalo in ki ne pomeni nič posebno švedskega, saj gredo tudi v Ljubljani muhe na isti muholovec. Gospod je pri tem le skrbno zamolčal, da bi bil uspeh prav nasproten, če bi francoski časopis zamenjal z nemškim...

Da ne potrošim preveč vrstic, bom odgovoril samo na dve vprašanji. Prvo: Kakšne so Švedinje? — Kot breze. Svetle, sloke in nežne! Malokatera je grda in na splošno so dobro ohranjene. Ko posive in nekoliko odebele, si dajo potemniti lase, tako da so mlajše svetle, starejše skoraj vse temne.

Trditev o lepoti pridobi na veljavi, če zaupam, da sem se do tega prepričanja dokopal takoj po prihodu in ne morda šele pred vrnitvijo. Kar zadeva dobro ohranjenost, naj ugotovim, da jo je mogoče opaziti tudi pri moških in da se ji ne čudim, ker je podnebje precej hladno, a hlad konservira. Sicer pa Švede pomilujem. Če imajo te ženske količkaj gospodovalnih teženj — kje jih nimajo? — pikirajo na najbolj šibko točko svojih mož in si jih nežno ovijejo okrog prsta, da moške tega niti ne opazijo.

Drugo vprašanje: Ali so res tako temperamentne? Odgovor: Ne! — Lažna slava ima svoj vzrok v okolščini, da so moške preveč zaposleni in da se po prihodu domov po vsej verjetnosti ženkam le hvaležno smehljajo za servirane obložene kruhke...

GORIVO

Zjutraj Švedci srknejo malo mleka in kave in prigriznejo prepečenc s surovim maslom ali sirom. V službo se jim vedno tako zelo mudi, da so jutranjemu obroku pozabili dati svoje posebno ime. Zajtrk imenujejo namreč šele obed v opoldanskem odmoru. Če ne stanujejo v primerni bližini delovnega mesta, ga najraje zaužijejo v »mlečnih barih«, lokalih s samostrežbo, ki se imenujejo tako očitno zato, ker v njih dobiš razen ostalega tudi mleko. Kosijo doma, nekaj ur po končanem delu, ob 6. ali 7. zvečer. Po večerji gredo spat.

Kuhinja je na Švedskem dobra in izdatna. Razlikuje se od naše po težišču v mrzlih jedilih in po manjši uporabi zelenjave in sočivja. — Naj bo zajtrk ali kosilo, oboje pričanja s »smörgaas«, to je s hladnim prigrizkom ali obloženimi kruhki. V slabših lokalih jih servirajo pripravljene, v boljših si jih mora gost pripravljati sam. V ta namen nanosijo na mizo čezmerne količine sirov vseh vrst, od normalnih do tistih z neznosnim smradom, sardin, gnjati, hladnih pečenec, raznih paštet, kisle smetane in salam. Vmes so skromni lističi zelene solate, malo presnega zelja, rezinice čebule in grmovje sladkega janeža. Prigrizuješ sveže sladko pecivo, prepečenc ali posebne vrste biskvitoz, seveda vse obvezno premazano s surovim maslom. Tega krmljenja ne smemo zamenjavati z narezkom, ki je ob svečanejših priložnostih pri nas v navadi kot hladna predjed. Po količini in izbiri ga močno prekaša. Tudi po trajanju. Saj se zavleče celo uro ali več. Svoji višek doseže, ko ponudijo slanike na ledu. V primerjavi s tistim, kar poznamo pri nas pod pojmom slanik, ne zaslužijo svojega imena. Zato so pa občutki, ki jih sprožijo na jeziku in v grlu, toliko bližji sedmim nebesom.

Za tem slede topla jedila, ki se navadno začno s krompirjem. Vsak gost dobi po enega, kuhane, olupljene in nesoljene. Servirajo ga z isto veličastnostjo kot vse ostalo, tako da Kranjca ob pogledu na en sam samcati krompirček, ki je deležen tolikega spoštovanja, sili nevzljuden smeh. H krompirčku še nekoliko prikuhe, potem topel zrezek, pečenka ali riba in obed je pri kraju. Tople jedi so zelo okusne, toda skromne po količini, ker so samo še za zaključek. Kdor spočetka dovolj ne posega po hrani in čaka nanje, ne gre do kraja potolažen od mize. Tudi s piko, to je s torto, sadjem, kavo in cigaro se ne more več nasititi.

Zadnjič sem novsem naključno odkril, da se glede železovih občutkov, spričo vsiljivega okusa sendvičev in hladnih prigrizkov po slane janežu, lahko prav pocieni in z malo fantazije prestaviš na Švedsko: pojej šest janeževih upognjencev, spij čeznje kozarec piva in počakaj na reakcijo železoda. Natanko tako se ti kolčne na Švedskem... (Pa brez zamer, prosim!)

SKAAL

Dokaj suho hrano je treba dobro zalivati. Pri skromnejših obedih pomaga boljšemu drčanju po požiralniku kozarec mleka, ob težjih priložnostih pa je gost med kosilom priča pravi reviji alkoholnih pijač. Navadno se začne z močnim žganjem kot aperitivom, nadaljuje s slabim pivom ob hladnem delu obeda, preide na eno ali dve vrsti vina ob toplih jedeh in konča s konjakom pred kavo. Vse pijače nastopajo v malih količinah. Zaradi mešanja pa seveda ne zgreše cilja in pozivij gostitelju k pitju so vse bolj pogosti in prisrčni.

Gost namreč ne sme piti, kardarkoli se mu zahoče, temveč mora vselej počakati gostitelja, da izgovori nad vse važno besedico »skaal«, kar pomeni »primite za kozarce!« Pri tem sam dvigne kozarec do višine srednjega gumba na suknjiču, se na sedežu zravna in po vrsti pogleda v oči vse prisotne. Gostje morajo v isto držo in gostitelju vrniti pogled. Šele za tem je dovoljen požirek. Napraviti moraš kravjega, če se hočeš nekoliko odžejati po naših pojmi, kajti obred se takoj za tem nadaljuje s spustitvijem kozarcev do prvotne višine obredno držo in ponovnim pogledom v oči. Šele ko so kozarci zopet na mizi, se pogovor nadaljuje.

»Skaal« ne zakličejo ob pitju vode ali mleka, pač pa obvezno ob vseh alkoholnih pijačah, razen pri pivu. S tem postavljajo svoje pivo na precej nečastno mesto, s čimer mu niti ne delajo velike krivice. — »Skaal« sme zaklicati samo gostitelj. Šele ko razpoloženje preraste togost predpisane obnašanja, začne k pitju vabiti tudi gostje, bodisi vsi družbo ali drug drugega.

»Skaal« je tradicija, ki jo Švedci skrbno čuvajo in goje. Delni zaradi spoštovanja do preteklosti.

ZADOVOLJSTVO IN NEVOLJA KOLESARJA

Da bi zaradi okajenosti ne bilo prometnih nesreč, so za prekrške ki jim botruje alkohol, zelo stroge kazni. Neki inženir, s katerim sem bil skupaj na večerji, se pomenom konjaku in dveh kozarčkih vina, ki jih je izpraznil v teku dveh ur, ni upal vrniti domov s svojim avtom, temveč je jaskustil pred hotelom in se odpeljal domov z avtobusom. Ko sem se začudil njegovemu ravnanju, ga je opravičil s pojasnitvijo, da bi mu mesec zapora ne ušlo, če bi mu policija slučajno preiskala kri in našla v njej le sled alkohola. Primer je po drugi strani tudi dobra ilustracija za vestnost in discipliniranost tamkajšnjih ljudi.

Inž.
MARKO
KOS

Od Rima do Kalkute

11

Vendar se je stanje v zadnjih letih občutno popravilo. Pred štiri leti so bile še vse ulice polne šotorov iz cunj in kolib iz dračja, v katerih so živeli milijoni beguncev iz Pakistana, imenovani »refudžisti«. Pakistanci so v letih po delitvi indijskega dominiona na Pakistan in Indijo leta 1947 — izgnali vse hindujske bogataše s culo in brez premoženja. Danes so si ti »refudžisti« že postavili svoje nove domove in se spojili z okolico. Samo v bližini ogromne železniške postaje v Howrah še živi nekaj družin refudžistov v slamnatih kolibah po pločnikih.

Globoko me je presunilo srečanje z gobavci, ki jih je po uli-

ledij, vsi s palicami in vsak s svojim lončkom, namazani po obrazu in prsih z različnimi barvami, med katerimi prevladujeta rdeča in rumena; podobni so svetlim možem, imenovanim »sadujji«. Beračice z drobnimi obrazi, svetlordečim jezikom in dlesnimi, ker venomer žvečijo betel. Vse to ti daje videz pravega Dantejevega pekla.

Tempelj Kive je posvečen moškemu organu. Izročilo pravi, da je Kiva prešuštoval z boginjo Šivo. Veliko božanstvo Jain je to razkril, razsekal je Kivo na kosce in jih zmetal na zemljo. Njegov ud je padel na kraj v Kalkuti, kjer so postavili tempelj. Za ob-

feti so leteli po zraku, vse je plešalo in pevca so po petju kar nosili po dvorani. Ljudje so se ogovarjali vseprek in na ves glas.

Po demonstracijah je začelo deževati in to zdržema kar več dni in tako močno kot iz škafa. Znanec, ki bi moral priti z avtom pome zvečer, je telefoniral, da ne more iz garaže, ker je na cesti pol metra vode, ki je zalila tudi njegov negovani vrtič. Ko sem se pripeljal zvečer s taksijem do hotela, sem stopil do kolen v lužo in prišel v hall kot polit pes. A deževati ni nehalo. Ko sem se odpeljal na letališče, smo se vozili skozi predmestja, kjer je bilo vse pod vodo. Avtobus si je komaj utiral pot skozi vodo, rikše so bile do sedeža zalite, skozi dno avtobusa je začela vstopati voda. Nagi otroci zunaj pa so vriskali in navdušeno prepeljavali svoje ladje po jezerih med ograjami.

NA GRADBIŠČU HIDRO-CENTRALE KOYNA

Voznja z železnico je vse prej kot prijetna. Nehote pomisliš na čase, ko še ni bilo modernega letala, na čase, ko so angleški uradniki in vojaki potovali po železnici brez udobja in brez klimatičnih aparatov, ko so trajala potovanja v največji vročini tudi po več dni. Vagoni se dele na štiri razrede: prvi, drugi, tretji in tako imenovani prvi AC, air-conditionirani, s klimatičnimi napravami. V tretjem razredu so samo klopi, v drugem so pogradi prevlečeni s polivinilom, vendar so preozki in prekratki, da bi lahko udobno spal. V prvem razredu so oddelki z ležišči, kjer so pogradi dovolj veliki. Vendar moraš nositi posteljno perilo s seboj v ovoju iz šotorskega platna, kar imenujejo »bedding«. Razviješ ga na ležišču: na razpolago imaš blazino in odejo. Vagoni so razdeljeni v oddelke s prečnimi stenami, tako da je vstop neposredno od zunaj. Oddelki imajo po štiri ali šest postelj. Edino v AC vagonih je vzdolž kupejev hodnik, kakor pri nas. Ta vagon je popolnoma zaprt in je podoben frižiderju na kolesih; hlajen je z agregatom, okna so zatesnjena. V teh vagonih pripravijo postelje v kupeju postrežnik in ni treba vlačiti s seboj nadležni bedding. Podnevi potisnejo postelje v steno. Voznica v AC je enaka cenam letalskih kart. V ostalih razredih se okna odpirajo: za hlad skrbi samo fen na stropu. V vročini je neznosno, ker je vagon ves čas izpostavljen soncu, a po postajah se dviga prah, ki leze v oči in pljuča. Voznja je zelo počasna, kakih 60 km na uro, razen v bombajskem področju, kjer je električna vleka in dosežejo tudi hitrosti do 100 km na uro.

Železniška mreža je za naše pojme zelo redka. Severne železnice imajo širok kolosek, medtem ko so vse južne železnice na ozkem koloseku in se vlak na njem zelo počasi premika. Če hočeš priti do oddaljenih naselij, ki so po več sto kilometrov od železnic, se je treba posluževati avtobusov ST (State Transport), državnih prevoznih sredstev, ki so izredno poceni. Evropec mora najeti taksija, ki je seveda zelo drag.

Na poti v Koyno, ki leži južno od Bombaya v hribovju, sem se pripeljal proti večeru najprej v Poono, kjer je bilo treba presesti na ozkotirno južno železnico. Na razpolago sem imel še pol noči. Z indijskim kolegom sva si šla ogledat mesto, ki je precej veliko in čisto. Poona leži visoko na gorski planoti in ima zelo ugodno klimo. Sem se selijo Bombajčani v času vročine, a bogatejši se od tu vozijo celo vsak dan iz svojih vil v službo v Bombay, ki leži kakih 200 km proti zahodu. Železnica do tja je elektrificirana in speljana zelo drzno skozi neštete predore.

Nisva najela taksija temveč konjička z rikšo na dveh kolesih, ki je poskakovala po neravnem tlaku v taktu s konjičkovim peketanjem. Mestne ulice so bile polne ljudi, trgovine razsvetljene, v vilah sredi vrtov so sedele družine in letoviščarji pri večerji.

Po dolgem trudu sva poiskala lepo restavracijo in si privoščila dobro narejeno tanduri-piško.

Opolnoči sva se vkrcala na Bangalore Expres. V vlaku nisem mogel spati. Bal sem se, da bova zgrešila majhno postajo Karad. V kupeju je bilo zatohlo. Bili so sami mladi ljudje. Eden je čital nemško knjigo »Metallkunde«. Bil je kemični inženir, ki se je vračal iz Amerike, kjer je preživel pet let in se tudi oženil. Peljal se je v novo službo v neko kemično tovarno blizu Bangalora. »Da, bilo mi je dobro,« je odgovoril. »Toda bil sem tuje. Moje naravno mesto je tu. Saj ste videli, kakšno ogromno delo se tu opravlja.«

Mesec je svetil tako jasno, da se je pokrajina videla kot podnevi. Spotoma sem zagledal na ravnini na dolgo raztegnjeno množico ljudi, oblečenih v belo, ki so se pomikali ob progji. In v daljavi zopet dolgo vrsto množice, ki se je neslišno premikala po ravnini kot mravlje. Bilo jih ni konca. V mesečini je to vplivalo pošastno, saj jih je bilo na stotisoče. Najbrže so v hladu šli na kak semenj ali svečanost v oddaljeno mesto.

Zjutraj ob treh sva obstala na temnem peronu majhne postaje Karad. Električne ni bilo, samo petrolejka je osvetljevala po tleh ležeče potnike. Rekli so nama, da je Karad znan po roparjih in da ne smeva s postaje pred jutrom. Dremala sva na klopi v čakalnici, medtem ko so okoli naju cvilile opice. Zjutraj sva se pogodila s taksistom, kajti po Pophalija v Koyno je bilo še 90 km. Cesta je bila asfaltirana. Vodila je ob reki Koyno in ko je posijalo sonce, smo bili že med gorami. V daljavi smo videli mesto, kjer grade Italijani jezero za zbirno jezero, dolgo 30 km. A mi smo morali čez prelaz na drugo stran pogorja proti morju, kjer gradijo hidrocentrale. Svet je bil vedno bolj divji in slikovit. Na vrhu prelaza (1200 m) so se dvigale okoli nas divje stene, brez grmovja, vendar poraščene z mahom, tako da je bilo vse zeleno. Izstopili smo in občudovali razgled pod nami. Po stenah so se v soncu svetili nešteti slapovi, kajti v tej dobi so vsak dan močne nevihte. V daljavi so se svetile reke in jezera. Kasneje so nam povedali, da na tem mestu mnogokrat vidijo iz avtobusa tigre in leve, ki so do-

ma prav okoli Koyne, enem izmed redkih krajev v Aziji, kjer žive te zveri.

Pophali, mesto graditeljev hidrocentrale, je zrasel v bližini majhne vasice. Po pobočju nad reko se vrste bungalovi iz rdečega kamna, v katerih žive inženirji in tehniki, vodilno osebje gradnje. Više ob reki žive delavci v barakah in kolibah iz valovite pločevine. Ker se montaža strojne opreme še ni začela, sem bil edini Evropec v restavraciji tik bungalova, ki je bil dodeljen našemu montažnemu vodstvu. Soba

je bila pusta, tla kamnita, od pohištva je samevala samo postelja z mrežo proti moskitom, pa še stol z mizo. Na oknih ni bilo stekel, marveč samo jeklena mreža in polkna iz desk. Ponoči se ni dalo spati, ker je bilo strašno vroče in vlažno. Vode v tušu ni bilo, tako da se ni bilo mogoče umiti in osvežiti. To je najhujše, kar te more doleteti. Huje od žee. Voda je pritekla iz pipe samo po pol ure na dan, vendar zelo različno. Pipe sem imel odprte, in ko se je začel šum vode, sem drvel pod tuš. Hrana je bila indijska, vendar dobra, čeprav enolična. Kuharja nista razumela ni ti besedice angleško, a kuhati sta znala samo štiri jedi, ki so se izmenoma ponavljale. Prav snažno ni bilo. Naš strežaj Kameli, ki je čuval hišo, je bil najbolj leno bitje na svetu. Ničesar ni očistil, a najraje je pobegnil s ključem vred, tako da smo sedeli premočeni do večera na stopnicah pred bajto, dokler se ni vrnil z bazarja, kjer so prodajali vse mogoče, od škafov in rut do petrolejke, vendar nič uporabnega za pod zob. Življenje tu je moralo biti trdo. V takem okolju je nujno, da imaš nekoliko žganja, a kakor nalašč je bila tu najstrožja prohibicija — »most dry area«, kakor temu pravijo.

Centrala Koyna je vsa pod zemljo: strojnica, tlačni cevovodi, odtok in zgornji zasuni so vsekani v skalo. Od naselja do centrale je 5 km. Do zgornjega zasunkega tunela pod vrhom gora je bilo treba z jeepom premagati strme serpentine, vsekane v skalnate stene. Delo pod zemljo je bilo naporno in nevarno, zlasti v 200 m dolgi podzemeljski dvorani strojnice, kjer so razstreljevali in delali v prahu in vodi. Če si hotel v strojnico, se je bilo treba z jeepom peljati kak kilometer po dohodnem tunelu, kjer je bila včasih voda do kolen. Zunaj sem bil poten do kože, pod zemljo pa me je prepihal mrzel prepah in v dveh dneh sem imel vročino.

Pred leti je bila tu še džungla. Prve delavske skupine, ki so pričele tu z delom na dohodnih cestah, so bile oborožene proti divjim zverem. Kljub temu imajo tigri mnogo žrtev na vesti. Sedaj so se umaknili v gore zaradi miniranja, a še včeraj so opazovali leva na drugi strani doline na travnem pobočju. Lev je nevarnejši, so mi rekli, ker človeka požre, dočim ga tiger samo raztrže. Lepa tolažba! Zame je to seveda isto...

Moji indijski kolega ni razumel tukajšnjih domačinov. Govoril je sindi in hindi, tu so pa razumeli samo gudžerati in maharasta. Indijci se med seboj sploh ne razumejo, ker so si jeziki povečini povsem različni, zlasti med jugom in severom. Pomagajo si z angleščino. Sicer so hoteli vpeljati hindi kot državni jezik, vendar je bilo celo nekaj krvavih demonstracij proti temu in vlada je nato sklenila, da ostane zaenkrat angleščina državni jezik. Tako še vedno izhaja večina uradnih odredb in dnevnikov v angleščini.

Pri sestavljanju delovne grupe, ki bo montirala naše žerjave, sem prišel prvič v neposreden stik z indijskimi delavci. Med njimi so bili nekvalificirani z bližnjih vasi, nekakšni težaki, poleg njih pa monterji, strojni in električni. Visokokvalificiran delavec je bil en sam: mlad, suh dečko, dober varilec in monter. Govoril je angleško in je bil zelo okreten. Bil je nekaj preddelavec, ki je lahko posređoval naročila tovarišem. Varil je zelo dobro in bil spreten tudi pri drugih opravilih. Imel je mesečno plačo 225 Rs, medtem ko so imeli ostali dnevno plačo: monterji 3,5 do 4,5 Rs dnevno, a težaki 2 do 2,5 Rs na dan. Stanovali so v šotoru na pobočju nad centralo, enako oddaljeni od zgornjega in spodnjega delovnega mesta, med katerima je višinska razlika kakih 600 m. Ker je zelo deževalo, so bili vsako jutro premočeni do kože. Njihove stvari jim je varoval mlad čuvaj, ki jim je tudi kuhal in pral. Delali so od sedme zjutraj do petih zvečer. Med delom so kosili v kantini, kjer so dobili za pol rupije koštruna v omaki in čapatije, vendar je bil obrok zelo majhen.

Krave in ljudje počivajo po pločnikih

cah mnogo. Sodijo, da jih je na področju Kalkute nad 50.000. Prosjajčijo povsem nagi in namazani s sivim pepelom, pri čemer razkazujejo svoje odmrle in pohabljene ude. Tisti, ki ima zdrave noge, vleče za seboj v lesenem zaboju na vegastih kolesih tovarniška-sotrpina, ki mu noge že odmirajo. Pravijo, da so ustanovili zanje taborišča, a življenje je tam tako težko, da rajši pobegnejo v mesta. Kako je z infekcijsko platjo te bolezni, mi ni znano; iz previdnosti sem se jim povsod skrbno izogibal.

Ogledal sem si vse znamenitosti Kalkute. Teh pa ni toliko, kajti Kalkuta nima tako starih spomenikov, kakor so v drugih indijskih mestih. Kalkuta je pristaniško mesto, čeprav ne leži ob obali. Ogromna reka Howrah je plovna v vsej svoji dolžini in celo plima deluje na kalkutsko pristanišče tako močno, da se morje dvigne do dveh metrov. Voda je včasih sladka, včasih slana, kar je odvisno od stanja morja ter rečnega pritoka. Kalkuta je razvito industrijsko mesto s tovarnami tekstilne in strojne industrije, ladjedelnicami, železniškimi delavnicami, skladišči in veliko industrijo. Celotno kalkutsko področje je polno težke industrije, ki se steka vsa v glavno mesto. Našel bi le nekaj glavnih podjetij: jeklarne in valjarne Tata v Jamshedpuru, nove jeklarne, ki so še vedno v gradnji, v Durgapuru in Rourkeli, veliki rudniki železne rude in kvaliteta nega premoga, koksarne v Durgapuru. Vse to tvori ogromen in izredno bogat bazen, ki ga po pravici imenujejo indijsko Porurje.

Videl sem majhne templje, ki se skrivajo med hišami; okrašeni so z raznobarnimi steklenimi mozaiki, ki se prekrasno leskečejo v soncu, in s cvetličnimi lagunami za marmornimi ograjami; videl sem japonski vrt z lotosovimi cvetmi na malih jezerih, obiskal sem v predmestju tudi tempelj Kive, ki je napravil name naravnost pošasten vtis. Okoli nas se je zgrnilo na stotine beračev. Celo policaji so beračili. Težko je gledati neprodiren zid teh beračev, ki so kot izrezani trepeti Pugačovi, bradati, črni, s sijajočimi očmi in belimi zobmi, s črno nagubano kožo po prsih, z drobnimi udi, mršavi do kosti, bosí in samo s krpo blaga okoli

zidjem je dvorišče, kjer so pred prihodom Angležev kot kolonialistov na tnalu sredi tlakovanega preddverja žrtvovali Kivi vsak dan po dva človeka. Angleži so to prepovedali in danes zakoljejo tam dva kozlička, jima odsekajo noge in parklje ter na ognjišču cvro, pri čemer se povsod širi zoprni dim. Ostalo meso razsekajo in ga dele beračem, ki sede v vrsti ob zidu s svojimi lončki med koloni. Vmes vidiš starke s skoraj golimi glavami, ker so jim vsi lasje že izpadli. Tempelj je zidan z oboki, skozi katere je dohod v notranjost, kjer stoji meter visok možki ud iz marmorja, ki se ga ljudje dotikajo in v preišljevanju stoje pred njim sklonjenih glav. Pod oboki pa so raztreseni mali udi, pred katerimi stoje dekleta in prosijo bogove za najrazličnejše usluge: za uslišanje v ljubezni ali za plodnost, ali pa da bi bilo konec njihovih preštevilnih porodov. Mladiči se v globoki pobožnosti dotikajo s čelom zidu templja. Po tleh teče kri kozličev, ki jo splakujejo svečeniki. Pobegnil sem od tam in komaj čakal, da je avto zavozil iz preobljudenih predmestnih ulic, polnih krav in slame, na široko avenijo med prostranimi parki pred Wellingtonovim memorialom, kjer igrajo kriket, jockeyji pa vodijo konje v pripravah za jesenske dirke. Za vsakim konjem stopata po dva strežaja, konj pa je zavil v kamelje prekrivalo, vtem ko so noge visoko povite z belimi povoji. To je slika odličnosti in obilja.

Nikjer nisem čutil pritiska prisotnosti milijonskih množic tako moreče kot tu v Kalkuti. Težko sem dihal in komaj čakal, da zapustim to nesrečno mesto. Bilo je oblačno in vroče, a zrak je bil vlažen in težak. Zjutraj je strašno zaudarjalo iz ozkih ulic, kjer so hiše brez stranišč. Ljudje kar zunaj opravljajo potrebo, a množica psov poskrbi za vse ostalo. Na drugi strani pa je v mestu polno bogatašev. ki žive veselo in brezskrbno, kajti v Kalkuti ni prohibicije. Zato je dovolj lokalov, nizajo se drug zraven drugega: bari, restorani, slaščičarne. Po mirnem življenju v Delhiju sem se kar čudil. V Delhiju so se ljudje v lokalih samo šepetaje pogovarjali med seboj. Tu pa je bilo v »Foibusu« ali »Mokambu« vse narobe, ko smo skušali vstopiti: povsod vse zasedeno, kon-

La razvedrila

Ljubosumni fant

Vestni vratar

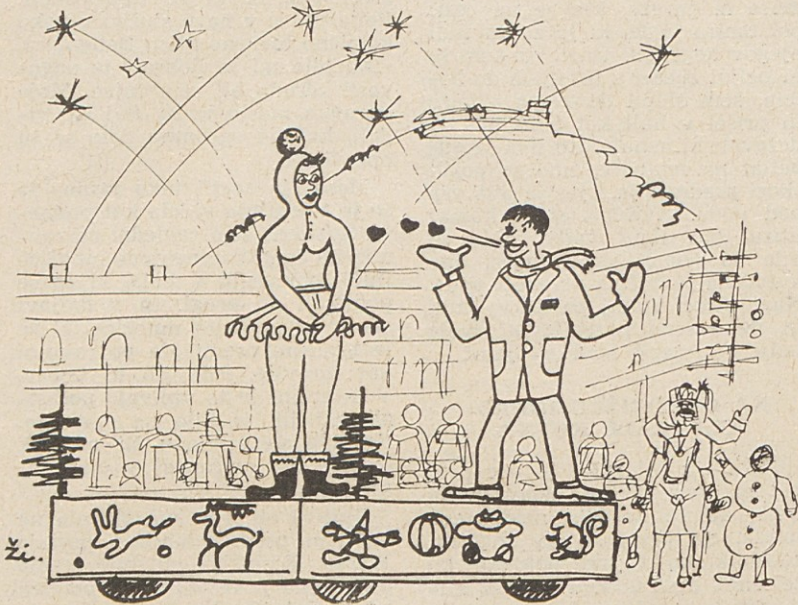
V lanski novoletni številki smo objavili na predzadnji strani pantomimo, ki med drugim prinaša tudi odgovore na nekatera aktualna litostrojska vprašanja. Na vprašanje, kaj predlagate odvečnim tovarišem v administraciji in proizvodnji, ki se izmikajo svojim dolžnostim — je pantomimik nakazal takšno rešitev: kovček v roke in slovo od tovarne skozi široko odprt izhod, kjer navadno vozijo avtomobili.

Že naslednji dan po izidu lista smo dobili obisk vodje vratarske službe:

»Spet ste ga polomili!« je dejal. »Ali ne veste, da bi moral tovariš s kovčkom na sliki po predpisih iz tovarne po koridorju za pešce, da bi moral pritisniti na kontrolni zvonec in da bi mu moral vratar pregledati tudi kovček?! Kdo ve, kaj nosi iz tovarne?! Vi ste ga pa naslikali, da odhaja po avtomobilski cesti pod odprto zapornico — to je vendar proti vsem predpisom!«

V uredništvu smo se najprej globoko zamislili spričo tolikšne tankovestnosti vodje vratarske službe, ki se bori za dosledno izvajanje predpisov, vendar smo potem skupaj ugotovili, da ga le nismo tako polomili, kot je bilo videti prvi hip. Sodeč po razpravah na centralnem delavskem svetu in v delavskih svetih ekonomskih enot bi bil namreč ozek prehod ob vratarnici — preozek za vse, na katere se nanaša pantomima!

S praznovanja dedka Mrza

Snežinka, če mi daš piškot, pa te zvečer povabim na randi

Kruh, vino in...

V eni izmed številčk našega časopisa smo lani objavili prispevek z naslovom: »Vino, kruh in...« V njem smo hoteli pokazati, koliko teh dobrin porabimo v naši menzi in bifejih. Že v naslovu je bila šaljivo ponazorjena vsebina članka; med drugim je bila v njem narisana velika pletenka, na njej pa je pisalo: »Vino-šmarnica.« Na članek smo prejeli precej protestov. Med drugi-

mi je protestiral tudi eden izmed članov našega kolektiva, ki ga krasi z vijolicami obarvan nos. Takole se je razburil:

»Kako ste mogli objaviti tako neumnost, da točijo v naši menzi šmarnico. Kje neki! Kot stalen obiskovalec lahko trdim, da je ni nad našo menzo! Vzemimo samo hrano, ki je zelo okusna in hkrati poceni, vino pa sploh; saj točijo vedno samo prvovrstna vina, kot na primer rizling...«

»Pa vas nikoli ne boli glava po njem?« ga je vprašal glavni urednik časopisa.

»Nikoli!« je odločno zanikal ljubitelj žlahtne kapljice. »Ampak moje ženo pa večkrat boli glava zaradi tega...«

V sredino številčnice se je zdajci zarezala črta. Skrivenčila se je in se pričela širiti. Ko je nastala luknja, velika kot dinarski novček, da sem lahko pogledal v telefonovo električno drobovje, sem zaslišal iz njegove notranjosti jezen glas.

»Sram te bodi, da take kvasiš po mojih žicah, ne prenesem takih bedastih razgovorov. Če že take govoriš, nikoli ne znaš biti kratak. Ali si že pomislil, da s svojim vezanjem otrobov obremenjuješ druge telefone? In tvoja kultura? Ne pomnim, da bi se kdaj po telefonu predstavil. Če si koga poklical napačno, se nikoli nisi oprostil. Spomni se, kolikokrat si že nahnul telefonistko, če nisi dobil zveze in kolikokrat si že klel med moja rebra.«

Ko je za trenutek premolknil, je nadaljeval:

»In ko bi bilo le to! Stresaš me kot nebodigatreba in pljuješ vame, kot da ti ne bi vedno pokorno služil.« Premagala so ga čustva. Vdolbinice na številčnici so se najprej orosile, potem pa so se mu po črnem bakelitu ulile za lešnik debele solze.

»Za olikanega človeka se šteješ, nimaš pa niti trohice telefonske kulture.«

»Dring... dring... Telefon je obmolknil. S tresočo roko sem dvignil slušalko.

»Tukaj Janez Tome... Zelite, prosim?... Da... da... vse bom uredil. Bodite še tako ljubeznivi in zavrtite telefon 40-211... najlepša hvala.«

Mirno sem položil telefonsko slušalko na vilice in še vedno začudeno strmel v telefon. Niti sledu ni bilo več o ustni odprtini, samo debele solzne kaplje so se še lesketale na črnem bakelitu, pa še te so se kmalu posušile. P. L.

Objokani telefon

»Dring... dring... dring...«

V sobi je rezko zazvonil telefon.

»Halo... želite...« »O, ljubica... rokavička moja... kako si spala... se ti je kaj sanjalo o meni?« »Oh, zlati, saj veš... moj golobček, oh...«

Takole je začelo, preden se je zgodilo tisto skrivnostno, česar nisem razumel in česar se spominjam z mešanimi občutki. S svojo ljubico sva po telefonu povsem normalno izmenjavala svoje občutke kot vsako jutro in po polurnem razgovoru sva izčrpala ljubavni besedni zaklad in imela potem moči, da sva pregarala službeno dopoldne. Vse dotlej sva si telefonirala kot vsi normalni ljudje, uporabljala telefon kot nekaj povsem samo ob sebi umevnega... kot na primer kolo ali vodovodno pipo.

»Mmm, zlati, še zdaj medlim, če pomislim, kako si me sinoči polju...« »TK... TK« telefonska zveza je bila prekinjena. »Za vraga...« — sem se razjezil... »Sredi najlepšega, pa ti crkne.«

Zavrtel sem Mojčino številko.

5...2...4...0...8.

Tuuuuuuuuuuuu.

Ponovno sem zavrtel številko — nič... in spet nič.

Resnično sem se razjezil, z vso silo sem vrgl slušalko na vilice, da je zašklepetalo po vseh bakelitnih kosteh službenega telefona. Usta so mi gorela od ljubezni — mahoma pa taka brutalna prekinitev. Čedalje bolj sem se jezil. Zgrabil sem telefon in pričel z njim razbijati po mizi.

Zdajci pa se je zgodilo tisto strašno. Z vilic se je dvignila telefonska slušalka, za trenutek zanihala v zrak, potlej pa mi je trdo prisolila zaušnico. Izbuljil sem oči. Sam sebi nisem mogel verjeti. Potlej sem dobil še eno in nato še eno. Zgrabil sem slušalko in jo potisnil na vilice.

Dve izmed naših telefonistk, ki upravljata telefon in teleprinterko postajo in nas povezujeta s svetom in med seboj

Pred dobrim letom smo objavili tudi šalo, da je glavna igralka v igri »Peggy, srček moj« — ki so jo igrali naši mladinci — odpovedala sodelovanje z utemeljivjo, da ji njen fant zaradi ljubosumnosti ne dovoli nastopiti v igri.

Že naslednji dan so se oglasile v uredništvu štiri matere, ki so izjavile, da ni res, da njihova hči

noče sodelovati v igri zaradi ljubosumnega fanta — ker fanta sploh nima, temveč zato, ker je doma ne pustijo hoditi naokrog ob večernih urah.

Malce čudna reč, kajne? Glavna vloga je namreč samo ena — štiri dekleta pa so trdila doma, da morajo hoditi na vaje. Stvar, ki da precej misli... »

»Kakšen naziv imate?«
»O, za vraga, to sem pa pozabil!«

TEHNIKA

Časopis »TEHNIKA«
organ Zveze inženirjev
in tehnikov Jugoslavije,
izhaja vsakega prvega
v mesecu

O b s e g a :

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalurgijo
4. Strojništvo in elektrotehniko
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industrijo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih podjetij o njihovih proizvodnih in tehničnih dosežkih

Vsaka številka obsega približno 250 strani velikega formata
21 × 29 cm

Letna naročnina 12.000 din

Posamezna številka 1.250 din

Naročila pošiljajte na naslov:

DIREKCIJA ZA IZDAVAČKU
DELATNOST »TEHNIKA«,
Beograd, Kneza Miloša 7/II,
telefon 30-106, 30-057 in 30-024

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojništvo,
inštituta za turbostroje
društva strojnih inženirjev
in tehnikov LR
Slovenije

Prinaša aktualne članke iz
strojništva,
pregled domače in tuje
strokovne literature,
društvene vesti,
poročila o delu in uspehih
vseh vodilnih tovarnih
strojne industrije

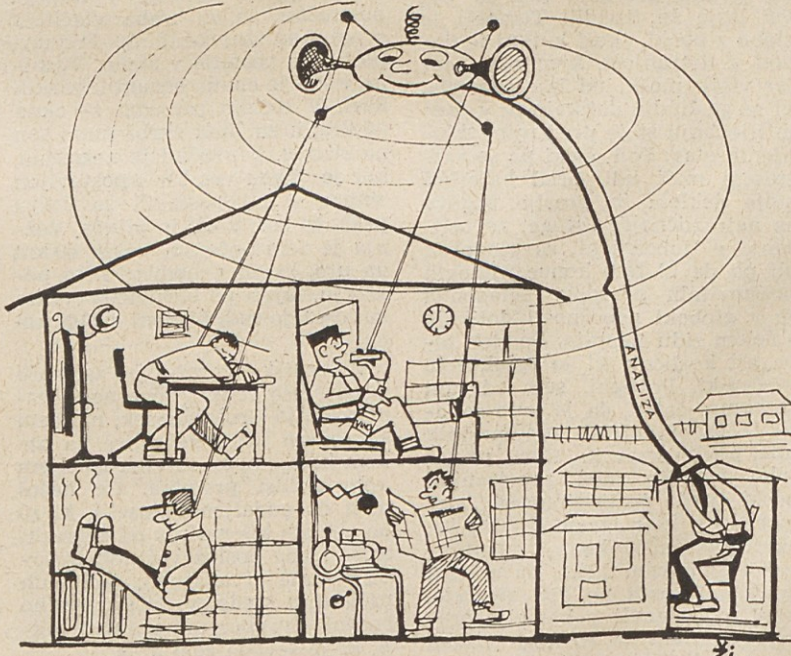
Izhaja dvomesečno v nakladi
3000 izvodov

Uredništvo in uprava:
LJUBLJANA,
Aškerčeva ulica 16

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 4.500 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Odgovorni urednik Peter Likar — Telefonsko uredništvo 33-511, interno: glavni urednik 343, odgovorni urednik 458 — Cena posamezni številki v prodaji 10 din — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna »Primorski tisk« v Kopru

Črni podnajemnik v litostrojskih stanovanjih

Po naših obratih krožijo komisije za analitsko oceno delovnih mest in ugotove marsikaj, kar marsikomu ni všeč

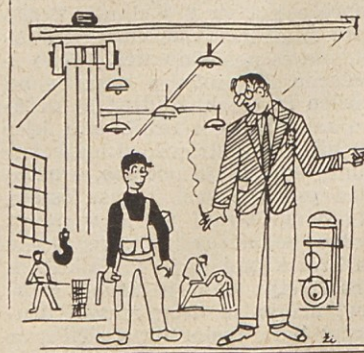
POSETNICI

A. JARVOŽ - DOVJE

JAKA M. PESAR - POK.
SOSTRO

V gornjih posetnicah se skrivata: poklic in eden izmed naših oddelkov.

Pravilne odgovore obeh posetnic bomo izžrebali in nagradili s 1000 dinarji. Odgovore s polnim naslovom vrzite v nabiralnike najkasneje do 5. februarja. Imena izžrebanih reševalcev bomo objavili v naslednji številki.

Janez, komisija za analitsko oceno delovnih mest prihaja... brž teči vprašat Franceljna, kako se imenuje njegovo delovno mesto!